

Östra Kvillebäcken En gröna stadsdelen?

En fallstudie över Östra Kvillebäcken i Göteborg

Kandidatuppsats i geografi med kulturgeografisk inriktning

Institutionen för Ekonomi och samhälle
Avdelningen för Kulturgeografi
VT-2013

Författare: Sandra Hällhed
Författare: Gunilla Sundberg

Handledare: Ingrid Johansson

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

Sammanfattning

Studien är en fallstudie som behandlar den gröna stadsdelen, Östra Kvillebäcken som ligger på Hisingen, Göteborg. Östra Kvillebäcken är den första stadsdelen i Sverige där det finns en ambition att bygga hållbart genom certifieringssystemet Miljöbyggnad, vilket gör det till ett pionjärprojekt. Syftet är att undersöka tillkomsten och innebörden av den gröna stadsdelen i Östra Kvillebäcken samt visa hur aktörer tror att stadsdelen kan påverka sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter i området. Samtalsintervjuer utfördes med fyra aktörer, en mäklare samt två boende. Detaljplaner och övriga myndighetsdokument användes för att få en fördjupad förståelse för området Östra Kvillebäcken. Slutsatserna blev att de bakomliggande faktorerna som förklarar uppkomsten av Östra Kvillebäcken som grön stadsdel är; dess attraktiva läge i Göteborg samt Göteborgs stads idé om att förtäta och expandera stadskärnan över Göta älv. Samtidigt som områdets tidigare inslag av kriminalitet gjorde det aktuellt att förändra området, Östra Kvillebäcken. Den gröna stadsdelen innebär att utveckla och stimulera till kollektiva och miljövänliga färdmedel, uppförandet av miljösmarta byggnader samt skapa levande och gröna utemiljöer. Stadsdelen kan påverka sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter för det omkringliggande området. Enligt aktörer finns det ökad risk för segregation i området. Ur ett ekologiskt perspektiv har projektet medfört marksanering och eventuellt ökad biologisk mångfald till följd av fler grönområden. Stadsdelen kan medföra större ekonomisk tillväxt i närområdet.

Östra Kvillebäcken den gröna stadsdelen kan fungera som ett exempel på hur hållbarare stadsutveckling kan utformas och därigenom fungera som ett föregångsexempel för andra stadsdelar i framtiden.

Nyckelord: Hållbar utveckling, Hållbar stadsutveckling, Göteborg, Östra Kvillebäcken, Fallstudie, Grön stad

Abstract with keywords

The study is a case study about the green urban district, East Kvillebäcken, located in Gothenburg, Hisingen. East Kvillebäcken is the first urban district in Sweden with ambition to build sustainable according to the certification system Miljöbyggnad, which make it a pioneer project. The purpose is to investigate the upcoming and the meaning of the green urban district in East Kvillebäcken and show how public employees think the urban district can affect social, ecologic and economic aspects in the area. Dialogue interviews were done with four public employees, one estate agent and two residents. Local plans and other authority documents were used to get a deeper understanding for the case study. The conclusion was that the underlying factors for explaining the upcoming of East Kvillebäcken as a green urban district was; attractive location and Gothenburg city's idea about densifying and expanding the city center over Göta älv. Concurrently as the areas former element of criminality did it current to change the area East Kvillebäcken. The meaning of the green urban district was to develop and stimulate to public and ecofriendly transports, construct climate smart buildings and create a living and green outdoor environment. The urban district can affect social, ecological and economic dimensions in the surrounding area. According to the public employees it exist a bigger risk for segregation in the area. In an ecological perspective the project have led to soil remediation and contingently increased in biodiversity, as an effect of more green areas. The urban district can lead to bigger economically growth in the area.

East Kvillebäcken the green urban district can work as an example how more sustainable urban development can be designed and work as a leading example for other urban districts in the future.

Keywords: Sustainable development, Sustainable urban development, Gothenburg, East Kvillebäcken, Case study, Green city

Förord

Det här är ett kandidatarbete i kulturgeografi inom ramen för Geografiprogrammet, Göteborgs Universitet. Intresset för hållbar stadsutveckling växte fram till följd av ämnets aktualitet och dess intressanta möjligheter till en förändrad stadsmiljö.

Vi vill tacka vår handledare Ingrid Johansson för den hjälp hon bidragit med under arbetets gång. Tack riktas även till Bodil Jansund för hennes inledande positiva bemötande inför vårt ämnesval. Vidare vill vi tacka våra informanter som varit outhärliga för arbetet: Anna Salinas, Johan Gerremo, Johan Gustavsson, Johan Wiik, Mariya Voyodova, Mats Arnsmar, Martina Karlsson och Staffan Bolminger. Slutligen vill vi också rikta ett tack till Göteborgs stadsmuseum som varit tillmötesgående och hjälpsamma när vi behövde historiskt material kring studien.

Arbetet har i stor utsträckning utformas gemensamt, men på grund av tidsramen har dock vissa avsnitt delas upp. Det gäller teoriavsnittet där Sandra Hällhed skrev de två första delarna av teorin medan Gunilla Sundberg skrev det avslutande avsnittet i teorin samt inledning och bakgrund.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
2. BAKGRUND	3
3. SYFTE, FRÅGESTÄLLNINGAR OCH AVGRÄNSNING	5
3.1 Syfte och frågeställningar.....	5
3.2 Avgränsning.....	5
4. TEORI	7
4.1 Hållbar utveckling	7
4.1.1 Miljöanpassat byggande i Göteborg, certifieringssystem och Ålborg-överenskommelsen.....	10
4.2 Fysisk planering	13
4.3 Gentrifiering	15
4.4 Avslutande ord	16
5. METOD	17
5.1 Inledning metod	17
5.2 Om fallstudier och intervju	17
5.3 Metodredogörelse	19
5.3.1 Urval, utformning och genomförande.....	21
5.3.2 Metoddiskussion.....	22
5.4 Källkritik	24
6. RESULTAT	25
6.1 Redogörelse av studieområde	25
6.1.1 Historisk redogörelse: Östra Kvillebäcken.....	26
6.1.2 Biologiska värden.....	28
6.1.3 Socioekonomisk utveckling.....	28
6.2 Framtidsvision och miljöbyggnadsaspekter för Östra Kvillebäcken	29
6.2.1 Kvillebäcksföredraget.....	31
6.3 Intervjuer	32

6.3.1 Inledande om intervjuerna.....	32
6.3.2 Bakgrunden till utvecklingen av Östra Kvillebäcken som grön stadsdel.....	32
6.3.3 Aktörers tankar och perspektiv om Östra Kvillebäcken som grön stadsdel och hållbar utveckling.....	33
6.3.4 Framtidsvision och om hur Östra Kvillebäcken kan påverka sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter i området.....	37
6.3.5 Presentation och bakgrunden till valet av att bo i Östra Kvillebäcken	39
6.3.6 Boendes tankar om Östra Kvillebäcken som grön stadsdel.....	41
6.3.7 Boendes tankar om hur Östra Kvillebäcken kan påverka sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter i området.....	41
6.4 Avslutande ord	42
7. DISKUSSION	43
7.1 Inledande ord	43
7.1.1 Bakomliggande faktorer för utvecklingen av en grön stadsdel på Östra Kvillebäcken.....	43
7.1.2 Hur området kan förändras och påverkas socialt, ekologiskt och ekonomiskt.....	44
7.1.3 Östra Kvillebäcken ett projekt i riktning mot en hållbar stadsutveckling?.....	48
7.2 Utvärderande metoddiskussion	49
8. SLUTSATSER OCH FRAMTIDA FORSKNING	50

Referensförteckning

Bilagor:

Bilaga 1 Intervjuguide Aktörer

Bilaga 2 Intervjuguide Mäklare

Bilaga 3 Intervjuguide Boende

1. Inledning

Världens städer rymmer idag mer än halva jordens befolkning, 2030 beräknas den siffran stiga till 60 %. Enligt United Nations Center for Human Settlements, UNCHS, växer världens städer idag i ett anmärkningsvärt högt tempo. I dagsläget utgör urbanisering ett av de viktigaste geografiska fenomenen, på grund av att processen är avgörande för hur världens landskap förändras. I Europa lever 80 % av befolkningen i urbana miljöer, dessutom förbrukar de europeiska städerna 70-80 % av den konsumerade energin och producerar växthusgaser i samma storleksordning. (Butch, 2011)

Enligt UNCHS beräkningar kommer endast ett fåtal länder kunna hantera den beräknade populationstillväxt samt de sociala, ekologiska och ekonomiska konsekvenser det medför. För att kunna hantera tillväxten av världens städer är det därför av avgörande betydelse att börja utforma en mer hållbar stadsutveckling. (Knox, Marston, 2010)

Det pågår flera projekt i världen för att implementera en hållbar stadsutveckling. I Svenska statens rapport *Hållbar stadsutveckling en internationell utblick*, 2011 framställs särskilt Kina ha ambitioner att bygga ekologiska städer. Flera omfattande och stora projekt pågår, varav Tangshan Eco Bay är ett exempel på ett försök att uppföra en helt ekologisk stad i Kina. (Statens offentliga utredningar, M2011:01)

I USA är framförallt New York City och Portland framstående städer när det gäller hållbar stadsutveckling. New York City har genom sin höga andel av kollektiva transportmedel tillsammans med en långsiktig hållbarhetsplan infört hållbara aspekter i staden. Portland har genom ett hundratals initiativ inom hållbar stadsutveckling utfört åtgärder inom en rad olika områden varav återvinning, kollektivtrafik och förtätning av staden är de mest utmärkande dragen. (ibid)

I Afrika är det framförallt Kenya och Sydafrika som vidtagit åtgärder genom mindre projekt, som att satsa på vind- och solkraft samt klimatsmarta boenden. (ibid)

Inom Europa pågår ett stort antal projekt för att försöka integrera hållbar utveckling i planeringssystemen. De länder som i Europa ligger i framkant inom området är Danmark, Tyskland och Österrike. I Köpenhamn, Danmark har många initiativ tagits för hållbara lösningar, bland annat genom målet att bli en CH₂ neutral storstad år 2025. Ett annat projekt som är ett av de mest utmärkande är stadsdelen Nordhavnen i Köpenhamn, som inom de närmaste 40-50 åren förväntas utveckla optimala energilösningar samt skapa en sammanhållen stadsstruktur för att bli en hållbar

stadsdel. Därigenom hoppas de bland annat kunna producera mer energi än vad de själva använder. Även Tyskland och Österrike har genom ett flertal intressanta stadsutvecklingsexempel visat sig framgångsrika inom hållbar utveckling. Österrike har visat sig framstående inom området genom en lång tradition av lokalt Agenda 21-arbete och Tyskland genom stort engagemang kring energifrågan. I Nederländerna finns ett särskilt intressant projekt som kallas för Solens stad. Det är en av landets större nysatsningar inom hållbar stadsutveckling. Området består av 2950 hus som innehåller inslag av solpaneler, vindturbinder och energisnåla bostadslösningar. I dagsläget är delar av Solens stad koldioxidneutrala. (Statens offentliga utredningar, M2011:01)

I Sverige är bostadsområdet Bo01 i Malmö ett av de kändaste hållbarhetsprojekten. Ambitionen med området är att det ska vara ett ledande internationellt exempel på hur en miljöanpassad stadsdel kan se ut genom tät bebyggelse och hållbara boenden. Bostäderna är byggda i återvinningsbart material som inte innehåller miljö- eller hälsovådliga ämnen. Området är även utformat för att de boende inte ska behöva äga bil. (Johansson, 2010)

I Sverige finns ett flertal exempel på småskaliga projekt som ekobyar och enskilda kvarter med hållbara lösningar, där många kvarter har certifierats enligt certifieringssystemet, Miljöbyggnad (Sweden green building council, 2011). Något som ännu inte har uppförts i Sverige är en hel stadsdel som miljöcertifierats enligt certifieringssystemet Miljöbyggnad, men år 2011 påbörjades byggnationen av Sveriges första miljöcertifierade stadsdel enligt Miljöbyggnad i Östra Kvillebäcken i Göteborg, Hisingen. Östra Kvillebäcken blir därigenom ett intressant exempel för hur ett pionjärprojekt inom ramen för hållbar stadsutveckling kan utformas och konkretiseras. Därför har Östra Kvillebäckens, stadsdelsprojekt valts som studieområde för den här fallstudien.

2. Bakgrund

Östra Kvillebäcken ligger centralt beläget i förhållande till Göteborgs innerstad, trots det har området varit utmärkande från övrig bebyggelse kring området vid Hjalmar Brantingsplatsen på Hisingen, där Östra Kvillebäcken är beläget (se figur 1). Det är särskilt den nedgångna karaktären som präglat platsen som gjort den utmärkande. (Göteborgs stad, Detaljplan, 2008)

Området har sedan början av 1900-talet använts för industriändamål. Verksamhetsstrukturen ändrade under 1950-talet riktning mot service- och handelsverksamhet. Kring 1990-talet bestod området av en brokig samling av äldre fabriksbyggnader, avrivna tomter och enkla hallbyggnader. Många verksamheter var då tillfälliga som exempelvis fyndmarknader, secondhand-affärer och små livsmedelsbutiker som placerats tillsammans med verkstäder, föreningslokaler och upplag. (ibid)

I doktorsavhandlingen *Det permanentade provisoriet* av Olshammar 2008, framgår det från intervjuer med boende och företagare i området att det fanns en ovilja kring områdets användning och framförallt dess ovårdade yttre. Bland annat har bilvrak blivit stående att förfalla, vilket enligt Olshammars intervjupersoner bidrog till en förslumning av området. Östra Kvillebäcken ska enligt Olshammar under 80-talet dessutom haft ett rykte om att sälja stöldgods. Parallellt med dessa åsikter uttryckte företagare inom området att det varit ett positivt inslag för de människor som ville starta eget, eftersom lokalerna var billiga i förhållande till standarden. Verksamheterna har inte haft någon legitimitet i rådande planbestämmelserna eller någon samlad intention som uttryckts via detaljplaner. Vidare beskrev Olshammar att bristen på legitimitet innebar ett ständigt överhängande hot om rivning av bebyggelsen. Det gjorde att de verksamma inte vågat investera tid eller pengar i sina företag, vilket gjorde att fastighetsägare inte rustade upp de befintliga byggnaderna som istället förföll. Under sent 1990-tal och den första början på 2000-talet blev områdets situation mer kritiskt, på grund av inslag av halvt illegala verksamheter. Forskningsprojektet Centrala Älvstaden skrev att det även förekommit verksamheter som svartklubbar och sexbutiker. Under 2005 ska läget vid Östra Kvillebäcken förvärrats till den graden att flera våldsbrott ägt rum och området började refereras till som "Gazaremsan" av lokalpressen och kommunpolitiker. (Centrala Älvstaden, 2011)

Med bakgrund av situation i Östra Kvillebäcken började en plan utarbetas kring 2005 för hur en omvandling av området skulle ske. Kring 2010 hade Göteborgs Stad en färdig plan för hur området kring Östra Kvillebäcken skulle förändras till en grön stadsdel (ibid). Projektet Kvillebäcken som grön

stadsdel fick ett ekonomiskt stöd bestående av 35 miljoner kronor från Delegationen för hållbara städer. (Kvillebäcken, 2011) Delegation har på uppdrag från regeringen att hantera och besluta om ekonomiskt stöd för utveckling av hållbara städer. Grundtanken i stödet är att det ska stimulera hållbara stadsbyggnadsprojekt som bidrar till att minska utsläppen av växthusgaser och vara goda exempel på stadsbyggnadsåtgärder med integrerad stadsplanering samt tillämpad miljöteknik. Tanken är att projekt som stöds av delegationen ska fungera som demonstrationsprojekt för att främjar attraktiva lösningar för de människor som ska bo och vistas i den byggda miljön. (Voyvodova, 2013)

I Göteborgs stads ansökan om stöd från Delegationen hållbara städer framställdes det tidigare nedgångna Östra Kvillebäcken som en tillväxtmotor för hela regionen Västra Götaland, den ansågs inneha stor potential för vidare tillväxt. Göteborgs stad såg därmed en möjlighet till att kunna bygga samman Göteborgs Centrum över Göta Älv och kunna integrera Hisingen med Göteborgs centrum. (Göteborgs stad, 2010) Kvillebäcksprojektet ingår som en del i ett projekt att omvandla och förnya hela Älvstaden. Syfte är att låta staden växa över älven och därmed låta Göteborg få en mer vattennära kärna (Älvstranden Utveckling, 2013).

För genomförandet av projektet Östra Kvillebäcken, bildades ett konsortium bestående av det kommunala bolaget Älvstranden Utveckling AB tillsammans med sex andra bostadsbolag. De tecknade ett avtal som benämndes som Kvillebäcksfördraget, där de sju bolagen beslutade om en gemensam vision för att bygga ett resurssnålt och kretsloppsanpassat område där energi- användningen minimerades. Enligt avtalet skulle parterna arbeta för att skapa en levande stadsdel med stor variation i gestaltning och utformning, med olika upplåtelseformer och storlekar på lägenheterna. (Voyvodova, 2013) Målet är en ny stadsdel som tar hänsyn till de sociala, ekologiska och ekonomiska dimensionerna. Göteborgs stad menade att det skulle uppnås främst genom att göra Östra Kvillebäcken till en grön stadsdel, där kollektiva färdmedel gynnas och genom att bygga resurssnåla och energisparande boenden. Det ska finnas goda förutsättningar att integrera tekniska system med nya smarta lösningar för energi, avfall, transporter och vatten. Östra Kvillebäcken ska dessutom certifieras enligt miljöklassningssystemet, Miljöbyggnad samt uppfylla Göteborgs sakområden för miljöanpassat byggande (se figur 3). Därmed hoppas Göteborgs stad att Östra Kvillebäcken blir ett föredöme som ska stärka Göteborg som föregångsstad inom hållbar stadsutveckling samt främja export av miljöteknik. (Göteborgs stad, 2010)

3. Syfte, frågeställningar och avgränsningar

3.1 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka tillkomsten och innebörden av den gröna stadsdelen i Östra Kvillebäcken samt visa hur aktörer tror att stadsdelen kan påverka sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter i området.

Frågeställningar är följande:

- Vilka bakomliggande faktorer kan förklara uppkomsten av den gröna stadsdelen i Östra Kvillebäcken?
- Vilka konkreta åtgärder utgörs den gröna stadsdelen i Östra Kvillebäcken av?
- Hur tror aktörer att den gröna stadsdelen kan påverka sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter för närområdet kring Östra Kvillebäcken?

3.2 Avgränsningar

Fallstudien är avgränsad till att undersöka den pågående förändringen i Östra delen av Kvillebäcken på Hisingen i Göteborg (se figur 1). Området ingår i Lundbys stadsdel som ligger relativt centralt med direkt närhet till Hjalmar Brantingsplatsen och Vågmästarplatsen, vilket är två kollektiva knutpunkter för bussar och spårvagnar. Östra Kvillebäcken gränsar till Gustaf Daléngata i väster, Färgfabriksgatan i norr och vattendraget Kvillebäcken i öster där shoppingkomplex, Backaplan är beläget.

Figur 1: Östra Kvillebäckens geografiska placering i Göteborg.
Källa: Stadsbyggnadskontoret, egen bearbetning, 2013

Genom studieområdet passerar Rundbacksgatan och Gamla Tuvevägen (se figur 2). Söder om studieområdet ligger Kvillestaden som tillhör Kvillebäcken, men den tillhör inte studieområdet.

Figur 2: Detaljerad karta över Östra Kvillebäcken Källa: Stadsbyggnadskontoret, egen bearbetning, 2013

4. Teori

4.1 Hållbar utveckling

Den moderna miljöpolitiken tillskrivs ofta sin födelse med Brundtlandkommissionens rapport *Our common future* från 1987. (Medina, 2013) Många förespråkar att hållbar utveckling definierades i och med Brundtlandkommissionens rapport. Det genom att begreppet hållbar utveckling fick ett internationellt genomslag genom den retoriskt lyckade definitionen (Wärneryd, et al., 2002):

"Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs." (Medina, 2013, s 271)

Dock finns det en bredare och längre historisk bakgrund till de ideologiska grunderna för begreppet. En början för att förstå den är att klargöra bakgrunden till varför Förenta Nationerna, FN, ville sammanställa Brundtlandkommissionen för att skriva rapporten *Our common future*. (Egelston, 2003)

Miljöfrågorna blev ett aktuellt ämne för FN 1968, på grund av att den svenska regeringen samma år förespråkade en konferens för att hantera den miljömässiga degraderingen. (ibid) Det var en av de bidragande faktorerna till att FN anordnade UNCHE, United Nations Conference on the Human Environment 1972 i Stockholm. Det var första gången FN anordnade en konferens som fokuserade på mänsklig aktivitet i relation till miljöfrågor, med målsättningen att sätta upp miljömål som sträckte sig över nationsgränserna. En av punkterna som proklamerades var att den mänskliga miljön skulle försvaras samt förbättras, eftersom den är av vikt för att nuvarande och framtida generationer ska kunna få tillstånd världsomspännande social och ekonomisk utveckling. (UNEP, 1972). Genom att miljöfrågor blev ett aktuellt ämne för FN, växte det fram en diskurs om ämnet hållbar utveckling. Diskursen byggde i stora drag på att ekonomisk tillväxt är lösningen för att åstadkomma hållbar utveckling, vilket FN framhöll som lösningen i majoriteten av sina rapporter, även i *Our common future*-rapporten. (Egelston, 2003)

En annan diskurs var den som växte fram med Romklubbens rapport *The Limits to Growth* från 1972. I rapporten beskrevs hållbarhet som ett tillstånd av jämvikt eller balans på global nivå, där varje människas grundläggande materialbehov är tillgodosedda. Definitionen har inslag av utopi, något som påverkade senare diskurser om hållbar utveckling. Det uttrycktes som ett samhälle i jämviktstillstånd:

”Sustainable state of global equilibrium”

(World Commission on Environment and Development, 1987, s 43)

Hållbarhet kännetecknas även av att okontrollerade kriser som leder till kollaps kan undvikas. I rapporten *The Limits of Growth* förekom begreppet hållbar för första gången som det gör i senare miljödiskursiva sammanhang, genom att ordet hållbar används i relation till tillväxt genomgående i rapporten. I samma rapport uttrycktes även att den exponentiella tillväxten av både befolkningen och kapitalet kommer leda till kollaps. Det visade att det redan innan rapporten *Our common future* fanns olika inriktningar om hur hållbarhet relaterar till tillväxt, varav Romklubben och FN var de två ledande. (ibid)

Det mer precisa begreppet hållbar utveckling publicerades för första gången 1979 i dokumentet *the World Conservation Strategy* av organisationen International Union for Conservation of Nature, IUCN. Begreppet hade dock utarbetats mellan åren 1976-1979. Det finns även deltagare från ett möte på United Nations Environment Programme, UNEP:s kontor 1979 som menade att begreppet var direkt taget från mötet där bland annat IUCN och UNEP var representerade. (Egelston, 2003)

Efter att Brundtlandkommissionens rapport *Our common future* hade publicerats 1987, började många akademiska texter i slutet av 80-talet och början 90-talet utveckla samt operationalisera hållbarhetsbegreppet. Det berodde i stor utsträckning på den politiska kontext som fanns i ”Our common future”-rapporten, som gjorde att diskussionen kring hållbar utveckling inte problematiserades eller vidare definierades. Det bidrog till att begreppet under 1990-talet utvecklades i två riktningar. Ett var att utveckla begreppets empiriska användbarhet. Den andra inriktningen breddade begreppets innebörd genom att inkludera flera aspekter av samhället. Hållbar utveckling skulle inkludera sociala, kulturella, ekonomiska aspekter tillsammans med den ekologiska dimensionen. (Wärneryd, et al., 2002) Genom att begreppet hållbar utveckling inkluderade fler aspekter av samhället fyllde begreppet en viktig funktion att samla många av de problemområdena som tidigare varit separerade. Befolkning, kultur, energi, hantering av avfall och naturresurser är exempel som alla kan återfinnas under hållbar utveckling. Det underlättade hanteringen av frågor som berör dessa aspekter, eftersom de i större utsträckning kan ses i relation till andra faktorer.

(Medina, 2013) Hållbara utveckling i befolkade områden är de som är skapade för att tillgodose en hållbar livsstil, med fokus på ekologiskt, social och ekonomisk aspekter (Elnokaly, et al., 2013).

År 1992 presenterades Agenda 21 i Rio de Janeiro, Brasilien under en FN konferens som behandlade miljö och utveckling (Miljödepartementet, 2012a). Dokumentet presenterades en handlingsplan för det tjugoförsta århundradet, därav namnet Agenda 21 (United Nations Conference on Environment and Development, 1992). Det fanns förhoppningar att genom dokumentet få igång globala samarbeten inom miljö och hållbar utveckling. Under konferensen följde ett internationellt erkännande om att all utveckling ska vara hållbar, vilket inkluderade sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter. (Miljödepartementet, 2012a)

Sveriges riktlinjer för vad hållbar utveckling innebär, faller främst under EU:s-bestämmelser. EU:s nuvarande strategi för hållbar utveckling antogs år 2006 vid Europeiska rådets möte. Där fastslogs att en hållbar utveckling är det övergripande långsiktiga målet för EU. (Europeiska gemenskapernas kommission, 2009) Det övergripande syftet med strategin för hållbar utveckling är att livskvaliteten ständigt ska förbättras, för både denna och kommande generation. Hållbara samhällen ska inrättas som effektivt ska kunna använda och förvalta resurser. De ska även utnyttja ekonomins ekologiska och sociala innovationspotential, tillsammans med att kunna säkerställa välfärd, miljöskydd och social sammanhållning. Strategin för hållbar utveckling ska kombineras med Lissabonstrategin, som är EU:s strategi för tillväxt och sysselsättning. De ska komplettera varandra genom att den ekonomiska utvecklingen ska underlätta övergången till ett mer hållbart samhälle. Därmed är Lissabonstrategin enligt EU och Sverige en viktig aspekt för att nå det övergripande målet hållbar utveckling. (Miljödepartementet, 2012b) På nationell nivå är hållbar utveckling ett mål som ska inkluderas i Översiktsplanen, en plan som varje kommun ska ta fram över användningen av mark och vatten. Där ska det framgå hur kommunens fysiska planering tar hänsyn till och samordna Översiktsplanen med relevanta nationella samt regionala mål av betydelse för en hållbar utveckling (Sveriges riksdag, 2010). Sedan 2005 finns det 16 nationella miljö kvalitetsmål som riksdagen beslutat om för främja en hållbar utveckling i Sverige. De miljö kvalitetsmålen tillsammans med agenda 21, EU:s miljöhandlingsprogram och miljöbalken styr Sveriges kommuners miljöarbete. (Göteborgs stad, 2009a)

4.1.1 Miljöanpassat arbete i Göteborg, certifieringssystem och Ålborgs-överenskommelsen

Bygg- och fastighetssektorn förbrukar idag cirka 36-40 % av all materialanvändning i Sverige, vilket har gjort att många kommuner valt att fokusera på att miljöanpassa byggnader för främjandet av en hållbar stadsutveckling. (Göteborgs stad, 2009a) I Göteborgs Stad ingår hållbar utveckling som en utgångspunkt för stadens miljöarbete. I budgeten har det fastställts med stöd av regeringens mål att Göteborgs stad ska ta del av Sveriges utveckling till ett ekologiskt samhälle genom att bygga en storstad där konkurrenskraft och bärkraft går hand i hand. Det innebär främst att en långsiktigt hållbar bebyggelse ska kunna uppföras i Göteborg. För att uppnå det krävs det att byggbolagen planerar för ett miljöanpassat utförande, att byggnadsprocessen är resurseffektiv, att emissionen från byggnaderna har minimal miljöpåverkan och att en god inomhusmiljö skapas. I syfte av att uppnå dessa övergripande mål har ett program för att bygga miljöanpassat upprättats. Programmet är uppdelat i sju sakområden som illustreras (se figur 3). (ibid)

Figur 3: Sakområden för miljöanpassat byggande. Källa: Göteborgs stad, 2009a, egen bearbetning

Förutom de sju sakområdena som berörs i figuren tillkommer även en aspekt som handlar om att trafikfrågor bör inkluderas för att bygga miljöanpassat. Det avser att det vid nybyggnation ska finnas tillgång till kollektivtrafik samt att möjligheterna för bilpool alltid bör utredas. Vidare ska det finnas stora och lättillgängliga utrymmen för förvaring av cyklar. (ibid)

Ålborg-överenskommelsen

Ett annat beslut som styr Göteborgs Stads miljöarbete är Ålborgs-överenskommelsen, som är en handlingsinriktad åtgärdsplan kring hur en hållbar stadsutveckling kan konkretiseras.

Ålborg-överenskommelsen är resultatet av en konferens om hållbar utveckling som har hållits vid två tillfällen i Ålborg, Danmark. (Sustainable Cities, 2009) Första gången var 1994 och senast tillfället 2004, då deklARATIONEN blev förtydligad genom konkreta åtgärdsförslag. Det är 600 lokala myndigheter i 30 länder inom Europa som skrev under det senaste antagandet, däribland Göteborg. Därmed förpliktar sig myndigheter att utforma en hållbar stadsutveckling, utifrån att jobba med tio olika tematiska områden som vardera har fem olika fokusområden. (Aalborgplus, 2009) De tio olika områden kan kort sammanfattas i följande punkter: (Liljenfeldt, Keskitalo, 2011)

- Styrning och förvaltning
Syftar till att vitalisera beslutsprocesserna genom att öka deltagandedemokratin.
- Lokal styrning i riktning mot hållbarhet
Handlar främst om att stärka åtagandet om att implementera lokal Agenda 21 samt att andra lokala hållbarhetsprocesser ska genomsyra kärnverksamheten i kommunerna.
- Naturliga gemensamma nyttigheter
Är ett åtagande som syftar till att ansvara för att bevara, skydda och säkra en rättvis tillgång till naturliga resurser som luftkvalitet, vatten, biologisk mångfald, naturområden och jordkvalitet. Det syftar även till att främja ett hållbart jord- och skogsbruk samt stimulera för ökad användning av förnyelsebara energikällor.
- Ansvarsfulla konsumtionsmönster och val av livsstil
Handlar om att underlätta för en klok och effektiv resursanvändning samt främja hållbar konsumtion och produktion.

- Planering och stadsbyggnad
Handlar om att stadsbebyggelse och planering ska ge en strategisk roll för att arbeta med miljö- och hälsofrågor samt sociala, ekonomiska och kulturella frågor. Det innebär att arbeta för att bevara och återanvända övergivna och utsatta områden samt kulturarv, undvika stadsutbredning, inneha god balans mellan olika användningar av bostäder samt främja bra byggnadsteknik och arkitektur.
- Bättre framkomlighet och mindre trafik
Handlar om att främja hållbara alternativ för framkomligheten, men också att minska transporterens konsekvenser för miljön och folkhälsan.
- Lokala hälsofrämjande insatser
Innebär att främja en planering för att utveckla folkhälsan och välbefinnandet i staden.
- Kraftig och hållbar lokal ekonomi
Skapa och främja för en livskraftig lokalekonomi som ger tillgång till arbete utan att skada miljön.
- Jämnlighet och social rättvisa
Är ett åtagande för att skapa ett stödjande samhälle för alla. Det ska göras genom att utveckla och genomföra program för att förhindra och bland annat bekämpa fattigdom.
- Lokalt till globalt
Här ska de lokala myndigheterna göra ett åtagande om att ta ett globalt ansvar för fred, jämnlighet, hållbar utveckling och klimatskydd.

Certifieringssystem, Miljöbyggnad

Det finns ett antal certifieringssystem för att uppnå hållbar stadsutveckling. Ett av dem är Miljöbyggnad, vilket är ett Svenskt miljöcertifieringssystem som funnits sedan 2005 och som baseras på svenska bygg- och myndighetsregler samt svensk byggpraxis. Det togs fram i ett samarbete mellan 27 byggföretag samt forskare och har varit styrande för byggnationen av Östra Kvillebäcken. Miljöbyggnadscertifieringen utgår från tre huvudområden inom energi, inomhusmiljö och material. Huvudområden innehåller tillsammans cirka femton punkter med krav som ska uppfyllas innan en

byggnad kan bli certifierad (se tabell 1). Miljöcertifieringen kan uppnå tre olika certifieringsnivåer som kallas för brons, silver och guld. (Boverket, 2011)

Tabell 1: Miljöklassningssystem för Miljöbyggnad. Källa: Boverket, 2011

Indikator	Aspekt	Område
1. Köpt energi	Energianvändning	Energi
2. Värmeförlusttal	Energibehov	
3. Solvärmelasttal		
4. Andel av olika energislag	Energislag	
5. Ljudklass	Ljudmiljö	Innemiljö
6. Radonhalt	Luftkvalitet	
7. Uteluftsflöde och teknisk utformning		
8. Kvävedioxidhalt inne		
9. Åtgärder mot fukt	Fuktsäkerhet	
10. Transmissionsfaktor/Max- och mintemperaturer	Termiskt klimat	
11. Solvärmefaktor/ Operativ temperatur		
12. Fönsterglasarea genom golvarea/ Dagsljusfaktor	Dagsljus	
13. Tappvattentemperatur	Risk för legionella	
14 Krav på dokumentationen	Dokumentation av byggvaror	Material och kemikalier
15 Dokumentation av farliga ämnen	Utfasning av ämnen med farliga egenskaper	

4.2 Fysisk planering

Ansvaret för den fysiska planeringen ligger främst på landets kommuner. Kommunerna måste dock ta hänsyn till de överordnade målen som den politiska majoriteten i Sverige har satt upp. Dessa brukar delas upp i dispositiva mål och tvingade mål. Dispositiva mål är exempelvis långsiktig hållbar utveckling, något som berör de flesta verksamheter. När det gäller dispositiva mål är det upp till

kommunerna själva att tolka innehållet i de ramar som har angetts. Andra mål är kommunerna tvingade att uppfylla, som att tillgodose hälsa och säkerhet samt att ta hänsyn till riksintressen. Efter att Sverige blev medlemmar i EU är landets lagstiftningar underordnade EU:s. Det bidrog inte med några genomgripande förändringar, eftersom landets lagar redan tidigare anpassats gentemot EU:s. I allmänhet är det kommunfullmäktige som beslutar om att påbörja den fysiska planeringen, även om ansvaret för genomförandet av en konkret handläggning ligger på en nämnd eller styrelse. När förslagen för planering har utvärderats, blir det aktuellt att bestämma arbetsform för projektet. Beroende på arbetets omfattning kan arbetsgrupper, referensgrupper eller projektgrupper tillsättas. Vanligtvis består de av tjänstemän med specialkunskaper. Därefter arbetar tjänstemännen efter politikernas direktiv. (Nyström, Tonell, 2003)

Nedan följer tre grundläggande handlingar för fysisk planering:

- Översiktsplanen (ÖP) är obligatoriskt för alla kommun, där ska intentioner för användningen av mark och vatten för hela kommunen framgå. Det kan även förekomma fördjupningar av översiktsplanen för tätorter eller områden av speciellt intresse. Fördjupningar av översiktsplanen är dock fortfarande en del av översiktsplanen och inte en separat plan. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande, därmed går den att frångå.
- Detaljplanen (DP) skapas över ett specifikt område och är juridiskt bindande. I planen ska kommunen pröva mark- och vattenområdets lämplighet för bebyggelse. Detaljplanen ska även reglera byggmiljöns utformning. Över alla de allmänna områden som kommunen är huvudman för, ska det finnas en detaljplan som innehåller utformning och användning av området. I detaljplanen ska det finnas en bestämd tidsperiod för genomförande, vilken får vara mellan fem till femton år.
- Områdesbestämmelser (OB) är bindande men medger inte byggrätt. Syftet är bland annat att områdesbestämmelser ska kunna reglera mark- och vattenanvändning samt bebyggelse som inte omfattas av detaljplanen. (ibid)

4.3 Gentrifiering

Gentrifiering är ett vanligt och omdebatterat begrepp inom kulturgeografi, som främst förekommer inom urbana studier. (Phillips, 2009) Begreppet definierades 1964 av den tyska sociologen Ruth Glass. Glass uppmärksammade hur arbetarkvarter i London gradvis förändrades genom att människor från högre och lägre medelklass flyttade in och tog över vad som tidigare varit arbetarkvarter. Kvarteren renoverades och blev därigenom modernare, vilket ökade bostädernas värde. Glass förklarade att när processen väl har påbörjats inom ett område sker den snabbt och pågår tills majoriteten av de tidigare invånarna flyttat och nya invånare flyttat in. Det bidrar till att hela områdets sociala karaktär förändras. (Lees, 2010)

Clay, 1979 illustrerade tydligt en process i fyra steg hur gentrifiering går till, från de första nyinflyttade invånarna till det färdigställda området, som har genomgått en fullständig gentrifiering. Processen kallas för den klassiska gentrifieringsprocessen och presenteras nedan. (ibid)

I det första steget beskrivs hur en grupp pionjärer med eget kapital renoverar bostäder för eget bruk i ett nedgången område. Det är övervägande tomma bostäder som tas i anspråk och sker oftast inte till följd av någon publicitet. När renoveringen har pågått under en tid följs fenomenet vanligtvis av att ett lokalt rykte, vilket får till följd att processen kommer till allmän kännedom. Processens andra steg tar vid när fler lockas att bosätta sig i området och därmed attraheras även småskaliga investerare att renovera för uthyrning. I samband med att lokala mäklare börjar uppmärksamma området sker en marknadsföring av platsen. När andelen tomma bostäder börjar minska sker det en form av undanträngning i området. Området kan under detta steg byta namn och börjar få medial uppmärksamhet. Gentrifieringsprocessen börjar nu sprida sig till närliggande kvarter. Under steg tre får området stor medial uppmärksamhet och ett offentligt intresse börjar växa fram. Fortfarande lockas små investerare, men nu börjar också större och mäktigare investerare att exploatera området. Invånarna som nu befolkar området börjar kräva samhällsresurser för att förbättra området. Därmed ökar priserna på bostäderna, vilket får till följd att många av de gamla bosättarna tvingas att flytta. Det kan medföra att det kan bli påtagliga spänningar mellan de olika klasserna i området. I det sista fjärde steget har området genomgått en fullständig gentrifiering. Området präglas nu av bosättare som huvudsakligen arbetar med finans, försäljning, design och konstnärliga yrkeskategorier, mindre butiker och andra kommersiella aktiviteter finns också i området. Priserna i området stiger i denna sista fas fortsatt snabbt. (ibid)

Från Clays beskrivning framgår det att gentrifiering är ett fenomen som inte bara gynnar ett begränsat område, utan som kan påverka det ekonomiska kapitalet i en hel stad. Därigenom kan gentrifiering vara en viktig kraft för både utveckling och tillväxt i en stad. Oftast är det unga framgångsrika par eller singlar utan barn som utgör den gentrifierande gruppen, medan det huvudsakligen är äldre och ekonomiskt svaga grupper som blir gentrifierade, vanligtvis bosatta i centralt åtråvärda boenden. Det är den unga målgrupp som har en vilja att bo nära det egna jobbet i ett bostadsområde med en finansiell trygg position på bostadsmarknaden. Dessa personer utvecklar ofta en urban livsstil där aktiviteter och konsumtion utgår från stadslivet och därmed kan staden gynnas. (ibid)

4.4 Avslutande ord

I teorikapitlet har hållbar utveckling, fysisk planering och gentrifiering behandlats för att ge läsaren en bakgrundsförståelse till de teoretiska ramverk som legat till grund för studien. Vad gäller hållbar utveckling var det av vikt att förklara begreppens innebörd för att tydliggöra syftet med studien, men även för att visa att hållbar utveckling är ett uttryck med varierande definitioner. Ålborgsöverenskommelsen och certifieringssystemet Miljöbyggnad är exempel på hur hållbar utveckling kan konkretiseras. Fysisk planering behandlades för att ge kompletterande kunskap om hur planeringsprocesser går till. Det för att ge en ökad förståelse för den bakomliggande process Östra Kvillebäcken genomgår samt förklara specifika planeringstermer för läsaren. Gentrifiering är den process som pågår i Östra Kvillebäcken i samband med att den nya stadsdelen uppförs.

5. Metod

5.1 Inledning metod

Arbetet är en kvalitativ fallstudie där samtalsintervjuer tillsammans med litteraturstudier har använts som metod. I litteraturstudien har detaljplaner och andra aktuella dokument för Östra Kvillebäcken utgjort en central del i syfte av att få en fördjupad helhetsförståelse.

Det är viktigt att poängtera att studien är både undersökande och förklarande i sin utformning, men syftet är inte att ge en fullständig utvärdering om Östra Kvillebäcken som en grön stadsdel. Eftersom Östra Kvillebäcken förväntas vara färdigbyggt år 2018, går det idag inte med säkerhet att veta hur projektet kommer att utvecklas eller slutligen genomföras. Det skapar begränsningar i hur väl det går att förstå hur Östra Kvillebäcken kan förändra och påverka sin omgivning ur ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt perspektiv när det är färdigbyggt, eftersom det idag är svårt att avgöra hur området kommer att utvecklas i framtiden. Vidare gör det att det finns inneboende begränsningar i hur väl studien kan lyckas uppnå en helhetsförståelse kring fenomenet Östra Kvillebäcken som grön stadsdel. Vad som däremot kan diskuteras är hur dagsläget ser ut, om Östra Kvillebäcken kan bidra till att förändra sin närmiljö samt vilka förhoppningar det finns om att bli en hållbar stadsdel. Studien försöker visa upp ett exempel för hur ett försök till en hållbar stadsutveckling kan se ut idag och hur den kan bidra till en förändring av sin närmiljö. Vidare kan studien även bidra med nytt material inom hållbar stadsutveckling, eftersom det tidigare inte utförts någon forskning på en hel stadsdel som är uppförd enligt certifieringssystemet Miljöbyggnad.

5.2 Om fallstudier och intervju

På grund av att studien är en fallstudie som använder sig av samtalsintervju som metod, är det av betydelse att redogöra för vad dessa två metoder teoretiskt innebär. Nedan ges en teoretisk redogörelse för deras innebörd och dess användbarhet.

Fallstudier är vanligast inom samhällsvetenskapen, framförallt inom pedagogik- och beteendestudier. I fallstudier undersöks oftast en specifik företeelse. Det kan handla om en person, en händelse eller ett skeende. Genom en fallstudie kan flera olika variabler studeras på samma gång inom ramen för den företeelse som undersöks. Fallstudier tillåter en bred kunskapsinsamling där forskaren kan arbeta med flera olika variabler och därmed ge en helhetsförståelse av det som studeras. Oftast är fallstudier

kvalitativa och bygger på intervjuer samt observation, men alla metoder för att samla in vetenskaplig information kan användas. Ett exempel på en kvantitativ fallstudie skulle istället kunna vara en enkätstudie. En fallstudie kan i jämförelser med andra studier innebära ett flertal olika svårigheter. De svårigheterna handlar framförallt om att fallstudier oftast är utformade i form av en undersökning. Det gör att det breda omfånget i studien ställer krav på att de som bedriver studien måste kunna hantera mångtydigheter som kan uppstå när material har olika betydelseinnehåll. Fallstudier kan i sin breda undersökande utformning råda brist på struktur, vilket ställer krav på den som utformar undersökningen tydligt specificerar vad som ska undersökas, hur det ska undersökas och vad som är syftet för undersökningen. En annan aspekt som berör kvalitativa fallstudier är att det finns inneboende risker om felkällor i studien. Det beror på att det primära instrumentet är människor. Det medför att kvalitativa metoder som till exempel intervju innebär att analysen kommer att ske genom den världsbild, livssyn och de värderingar och perspektiv som de människorna har. (Merriam, 1988)

Det finns fyra grundläggande egenskaper i en fallstudie. Det är att den är 1) Partikularistisk vilket betyder att den fokuserar på en viss händelse, företeelse, situation eller person. 2) Deskriptiv som innebär att den är beskrivande i sin karaktär varav beskrivningarna är täta och omfattande.

3) Heuristisk som betyder att den kan förbättra läsarens förståelse och ge nya innebörder av den företeelse som studeras. 4) Induktiv som innebär ett resonemang där allmänna slutsatser dras ifrån enskilda fall. Generalisering, begrepp och hypoteser uppstår med en grund i det som studeras. (ibid)

En annan förekommande metod inom kvalitativa studier är intervjuer. Intervju är en av de mest använda metoderna inom samhällsvetenskapen (Esaïsson, et al., 2012). Den vanligaste formen av intervju är ett möte mellan två människor, i form av den som utför intervjun och den som är informant. Grupp- och panelintervjuer kan också användas som en metod för att insamla information.

Oberoende av intervjuform är det ett samtal, där den en av parterna ska få den andre att lämna ifrån sig information. (Flowerdew, 2005) Samspelet mellan den som för intervjun och informanten påverkar utfallet av intervjun, vilket är viktigt att komma ihåg. Tre variabler som är avgörande för hur väl samspelet mellan de båda parterna utfaller är; intervjuarens personlighet och färdighet; informantens inriktning och attityd; hur parterna och även andra definierar situationen. (Merriam, 1988) Den informationen kan sedan fylla olika funktioner, beroende på vad syftet med intervjun är. Gällande samtals-intervjuundersökningar är det en av grupperna under respondentundersökningar. Vid en respondentundersökning är studieobjektet informanternas egna tankar. Det betyder att den som för intervjun vill ta reda på vad informanten tycker och tänker om det som undersökningen gäller.

Därmed ställs ofta samma frågor till alla informanter. (Flowerdew, 2005) I samtalsintervjuer finns det ett antal färdiga frågor som ska besvaras av informanten. Beroende på hur dialogen utvecklar sig kan dock frågorna, ordföljden, formuleringarna och ibland även innehållet variera mellan intervjuerna. Det innebär att samtalsintervjuer har en lägre grad av standardisering, än om exakt samma frågor ställdes till alla informanter. Generellt utgår samtalsundersökningsintervju från delvis strukturerade eller ostrukturerade frågor. För att använda sig av ostrukturerade frågor krävs det dock stor erfarenhet inom ämnet för att klar av att ställa relevant frågor utan någon frågeguide att följa. (Merriam, 1988) Samtalsintervjuundersökning handlar övervägande om att kartlägga människors uppfattningar inom ett område och därigenom kunna utveckla begrepp samt definiera kategorier. Den kan också användas om personen som utför intervjun vill få en djupare förståelse för ett ämne som anses för komplex för frågeundersökning, till exempel hur människor resonerar kring hur demokrati fungerar. Det viktiga är inte personen utan fokus är istället de uppfattningar samt tankekategorier som personen innehar. (Esaïsson, et al., 2012) Ett genomtänkt urval av informanter ska genomföras för att inkludera maximal variation av personer/personenegenskaper som är relevanta för den tänkta undersökningen. Det för att uppnå teoretisk mättnad, vilken syftar till att informanterna inte uttalar sig om några nya svarskategorier. (Merriam, 1988)

5.3 Metodredogörelse

Studien har valts att utföras inom ramen för en fallstudie, vilket gav möjlighet att studera många olika variabler samtidigt och därmed kunde ge en fördjupad helhetsförståelse för Östra Kvillebäcken som grön stadsdel. Genom fallstudiens breda tillämpning med många variabler kunde studien komma åt aspekter och infallsvinklar som annars kanske inte hade varit lika uppenbara. Fallstudie som metod gav utrymme för att kunna belysa samspelet mellan viktiga faktorer, vilket därigenom ingav förhoppningar om ett djupare och bredare perspektiv som leder till en ökad reliabilitet i studien. (Merriam, 1998)

Kvalitativa samtalsintervjuer valdes som metod för att få en fördjupad förståelse och kunskap om Östra Kvillebäckens tillkomst, hur aktörer tänkte vid utformningen av Östra Kvillebäcken som grön stadsdel samt för att få kunskap kring hur den nya stadsdelen kan påverka och förändra sin omgivning. Fyra samtalsintervjuer med aktörer som varit verksamma med planeringen av Östra Kvillebäcken utfördes. För ett inifrånperspektiv utfördes en intervju med ett par som bor i en av de nya bostäderna

på Östra Kvillebäcken. Även en mäklare intervjuades för att få en representativ bild av vilken målgrupp som stadsdelen attraherar och för att få kännedom om stadsdelen urskiljer sig på bostadsmarknaden.

Informanterna består av följande personer:

Aktörer

Mats Arnsmar, Biträdande kommunpolitiker för socialdemokraterna, Göteborgs stad

Jobbar sedan 3,5 år med stadsutvecklingsfrågor kring bostad och mark. Har haft ansvaret för att ta fram detaljplanen och beslutat om inriktningarna.

Staffan Bolminger, Miljöchef på Norra Älvstranden Utveckling AB, Göteborgs stad

Har jobbat sedan 2007, som bland annat representant för EU:s projekt om att integrera hållbar stadsplanering. I Kvillebäcksprojektet ansvarar han för målstyrning, uppföljning samt att vidarutveckla projektet.

Johan Gerremo, Handläggare/projektledare för mark och exploateringsfrågor, Mölndals stad

Har jobbat cirka 15 år med frågor som berör mark och exploatering. I Kvillebäcksprojektet har Gerremo haft ansvaret för genomförandet av detaljplanerna.

Johan Wiik, Planarkitekt, Mölndals stad

Har jobbat sedan 1997 med framförallt detaljplanering. Vad gäller Kvillebäcksprojektet har Wiik haft ansvaret för att samordna frågor för detaljplanen.

Boende

Martina Karlsson, 23 år, studerar till kvalificerad marknadsförare och säljare.

Johan Gustavsson, 26 år, mätingenjör på ett anläggningsföretag.

Övrig informant

Anna Salinas, Fastighetsmäklare, Svensk Fastighetsförmedling

5.3.1 Urval, utformning och bearbetning

Urvalet av informanterna gjordes genom ett stratifierat tillvägagångssätt som utgick ifrån vad detaljplanen, handlingar samt övriga dokument berört som nyckelpersoner i projektet Östra Kvillebäcken. Boendeinformanterna valdes utifrån en hänvisning på Östra Kvillebäckens mediainformationssida på internet. Intervjuerna med informanterna genomfördes på varierade sätt. Politikern Mats Arnsmar intervjuades enskilt på hans kontor i Göteborgs stadshuset. Johan Wiik och Johan Gerremo intervjuades gemensam på deras arbetsplats i Mölndals stadshus. Intervjuen med miljöchefen Staffan Bolminger genomfördes i samband med en visning och presentation av Östra Kvillebäcken, tillsammans med Alingsås stadsbyggnadskontor. Mäklaren Anna Salinas intervjuades på plats i Östra Kvillebäckens visningslägenhet. De boende intervjuades tillsammans i deras hemmiljö. Intervjuerna var mellan 30-90 minuter långa, varav mäklar- och boendeintervjun tillhörde de kortare. Informanterna erbjöds anonymitet, men alla valde att framträda med sina egna namn.

För att erhålla en fördjupad och nyanserad bild av Östra Kvillebäcken som grön stadsdel, utgick intervjuerna från tre sorters anpassade intervjuguider. En för aktörer med särskilt fokus kring bakgrunden och utformningen av Östra Kvillebäcken (se bilaga 1), en annan separat för mäklaren (se bilaga 2) samt en intervjuguide för boende (se bilaga 3). Vid utformningen av frågorna användes delvis strukturerade frågor, följdfrågor lades till om det krävdes för att få en djupare förståelse. Den delvis strukturerade intervjuguiden valdes för att kunna få en fördjupad, men samtidigt också en detaljerad förståelse.

I de genomförda intervjuerna var de alltid två personer som utförde intervjun. En av personerna ställde frågor medan den andre skötte inspelningen och tog stödord, men också observerade situationen i form av kroppsspråk samt tonfall. Inspelningen av intervjuerna gav utrymme för den som utförde intervjun att vara mer deltagande i jämförelse om anteckningar hade tagits. Efteråt transkriberades alla intervjuerna för att kunna bearbeta, analysera och tolka resultaten. Den information från de utförda samtalsintervjuer som bäst kunde besvara studiens syfte och frågeställningar presenterades i resultat avsnittet, vilket gjorde att information som inte ansågs relatera till studiens syfte eller frågeställningar valdes bort.

5.3.2 Metoddiskussion

Det finns ett flertal olika faktorer som kan påverka en intervjusituation. Antalet medverkade under intervjun inverkar på svaren, eftersom det påverkade hur situationen uppfattades av de inblandade parterna. Att utföra en intervju genom att sammanslå två informanter vid ett intervjutillfälle, medförde både positiva och negativa konsekvenser. En fördel var att informanterna kunde känna sig tryggare i samtalssituationen eftersom informanten inte var ensam i samtalssituationen. Det kan även stimulera till mer nyanserade och utvecklande svar. I bästa fall uppstod en diskussion mellan informanterna som kunde bidra till fördjupade svar. Samma situation kunde ge motsatt resultat genom att en informant utnyttjade den andre informantens närvaro genom att ge medhållande svar och hänvisade svaren till den föregående talaren. Om en sammanslagen intervju lyckas eller inte beror på en mängd olika faktorer som till exempel hur väl informanterna känner varandra, om det finns det en gemensam värdegrund samt vilken bakgrund som föreligger mellan informanterna. I den här studien visade sig en sammanslagen intervju stimulera till utvecklade och fördjupade svar. En annan faktor som kan påverkat de utförda intervjuerna var hur den som intervjuade valde att formulera frågorna. Det kan exempelvis handla om att ställa ledande frågor som påverkade informantens svar, det kan också handla om kroppsspråk som påverkade informanten. I studien har därför frågor och kroppsspråk tagits i beaktande för att i mindre utsträckning styra informanternas svar. (Svenning, 2003)

Det kan finnas olika synsätt om det är positivt att spela in en intervju. En av fördelarna är att det förenklar arbetet, framförallt för den som utför intervjun. Samtidigt som det gav en försäkran om att alla svar fanns tillgängliga för granskning, analys och bearbetning och att det fanns möjlighet att utföra korrekta citat, därmed kan även studiens reliabilitet och validitet öka. En annan positiv aspekt är att den som utför intervjun kan slappna av i intervjusituationen och vara mer närvarande, vilket kan resultera i att intervju kvaliteten förbättras. De negativa aspekterna med inspelning kretsar kring informantens situation. Det finns personer som kan uppleva att intervjun försvåras genom att en spänd situation uppstår på grund av att intervjun spelas in, vilket ger sämre intervju kvalitet (Flowerdew, 2005). I den här studien deltog dock personer som var vana vid att bli uppmärksammade genom media och annan offentlig publicering, därför uppfattades inspelningen inte som ett problem för informanterna. Även de boende hade tidigare fått mycket uppmärksamhet av media.

Angående boendeinformanterna ska det framhållas att de boende som intervjuades inte var utvalda av oss, utan urvalet utfördes av projektet Östra Kvillebäcken. Boendeurvalet har därmed inte kunnat

påverkas, eftersom området är under uppbyggnad och adressen till de flesta boende ännu inte offentliggjorts. Det gör att det inte fanns någon kännedom hur vida boendeinformerarnas uppfattningar och åsikter hade påverkats av aktörer eller andra nyckelpersoner i projektet. Det saknas också kännedom om varför boendeinformerarna hade valts ut av projektet Östra Kvillebäcken för att representera de boende.

Andra tänkbara metoder för att utföra studien kunde varit att göra en jämförande studie mellan två stadsdelars miljöarbete, vilket dock inte utförts på grund av flera skäl. Dels för att projektet på Östra Kvillebäcken kan ses som ett pionjärprojekt, eftersom det är den första stadsdelen i Sverige som byggs utifrån miljöcertifieringssystemet, Miljöbyggnad. Det finns därmed inga andra stadsdelar med likande förutsättningar att kunna utföra en jämförande studie med. Däremot skulle det vara möjligt att i en framtida studie göra en jämförelse mellan två stadsdelar som byggts genom samma certifieringssystem. Det är dock inte möjligt i dagsläget eftersom det endast existerar en stadsdel utformad efter certifieringssystemet Miljöbyggnad. En annan tänkbar utformning kunde varit att jämföra två andra stadsdelar med förhållandevis lika grundläggande förutsättningar. Det skulle bli en annan typ av studie, som inte skulle kunna erbjuda samma möjligheter till att skapa en djupare helhetsförståelse kring respektive stadsdels förhållanden på grund av det begränsade utrymmet inom ramen för en kandidatexamen. En studie som jämförde två stadsdelar skulle inte heller i ett kandidatarbete lämnat något tidsmässigt utrymme för att studera hur stadsdelarna påverkade det omkringliggande området.

Anledningen till att en kvalitativ samtalsintervju bedömdes som lämpligast för studien var på grund av att den ger en djupare förståelse för ämnet och därmed förhoppningsvis kan öka validiteten i studien. Huvudsakligen aktörer tillsammans med aktuella dokument ansågs kunna tillhandahålla den primärdata som behövs för att kunna uppfylla syftet för studien. Kvantitativa metoder som till exempel enkätstudie, ansågs var mindre lämplig eftersom den inte hade gett lika utvecklande svar. Dock kunde enkätstudie varit intressant för att få kännedom om den gröna stadsdelen har bidragit till att attrahera köpare och för att kartlägga den aktuella målgruppen, men antalet boende är i dagsläget för få för att kunna genomföra en enkätstudie. En annan aspekt som det bör tas hänsyn till är att kvalitativa metoder ställer stora krav på objektivitet på grund av data bör tolkas och analyseras, finns det risker för feltolkningar. Därför har det varit viktigt att vara medveten om den subjektiva förförståelsen av ämnet för att försöka uppnå ett objektiva förhållningssätt i studien och därmed inte påverka validiteten i en negativ riktning. (Svenning, 2003)

5.4 Källkritik

Eftersom studien handlar om uppförandet av en ny stadsdel i Östra Kvillebäcken bestod litteraturen i stor utsträckning av handlingar och myndighetsdokument. Många av handlingarna var översiktsplaner och detaljplaner som var producerade av Göteborgs stad, som kan anses vara en pålitlig källa. Dock har Göteborgs stad självklart en bakomliggande agenda och mål med de handlingarna som de producerar, vilket bör finnas i åtanke när dokumenten lästes och tolkades. Det kan exempelvis leda till en mindre kritisk ton mot problem som uppstått efter beslutet att stadsdelen skulle uppföras, eftersom de eventuellt inte vill belysa brister eller aspekter som kan vara problematiska inom det egna arbetet. Handlingar från olika organisationer som Romklubben, FN, UNEP, EU och Europa Kommissionen har används i studien. De källorna betraktades vara av hög pålitlighet på grund av dess allmängiltighet. (Svenning, 2003) Samtidigt är de organisationer med skilda ideologiska bakgrunder och olika agendor, vilket alltid bör tas i beaktande. I studien har förstahandskällor användas i största möjliga utsträckning med undantag för avsnittet om gentrifiering. Anledningen till att en sekundärkälla använts i det avsnittet beror på att det funnits svårigheter med att finna originaltexterna. I avsnittet om gentrifiering kan det också betraktas som en fördel att använda källor som skrivits av efterkommande forskare inom ämnet för att kunna ge läsaren en tidsenlig förståelse av ett begrepp som förändrats mycket sedan tillkomsten under 60-talet.

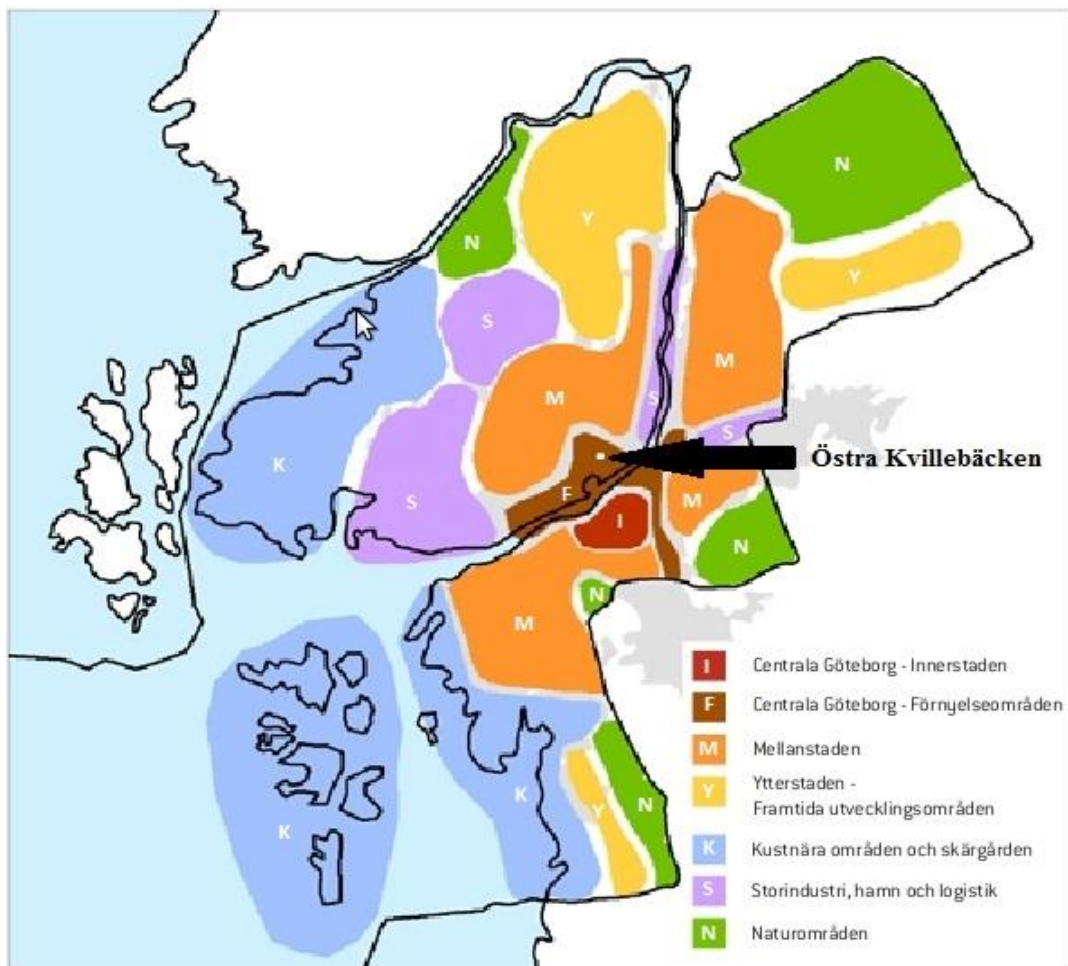
Vetenskapliga avhandlingar och artiklar har används för att ge en aktuell inblick inom ämnet. Kritik kan riktas mot att vetenskapliga artiklar kunde använts i större utsträckning. I dagsläget kunde dock inte några vetenskapliga artiklar om specifikt Östra Kvillebäcken den gröna stadsdelen hittas, vilket sannolikt beror på att projektet är pågående. Eftersom fallstudien fokuserade på Östra Kvillebäcken var artiklar om området relevanta för att visa hur Östra Kvillebäcken beskrevs och uppfattades av allmänheten. Därför inkluderades några artiklar utan vetenskaplig grund. När det gällde litteraturen har framförallt studentlitteratur används, för att försäkra ett giltigt innehåll och därmed ge validitet till studien. Annan litteratur har dock används till avsnittet om studieområdet Östra Kvillebäcken, eftersom det inte fanns studentlitteratur inom området.

6. Resultat

6.1 Redogörelse av studieområde

Studieområdet Östra Kvillebäcken ingår i en satsning för att förändra och förnya hela Centrala Älvstaden, vilket innefattas av Backaplan, Porslinsfabrikstomten, Frihamnen och Ringön. Området ska utvecklas i samspel med sjöfarten samt knyta samman staden genom aktiviteter på och vid vattnet. Därigenom finns det förhoppningar om att stärka den regionala kärnan med hjälp av stimulerade miljöer för företag, verksamheter, arbetande och boende i området. (Älvstaden, 2012).

I översiktsplanen för Göteborg 2009 förekommer nedanstående karta.

Figur 4: Sju områdesvisa inriktningar. Källa: Göteborgs översiktsplan 2009, egen bearbetning

Syftet med de områdesvisa inriktningarna är att koppla huvuddragen i översiktsplanen till geografiska områden. Områdesindelningen är gjord efter stadens olika förutsättningar för komplettering i form av bebyggelse kombinerat med utbyggnad av strategiska knutpunkter. Aspekter som tillgång till kollektivtrafik, service och infrastruktur har därigenom påverkat områdesindelningarna. (Göteborg stad, Översiktsplan, 2009b)

Östra Kvillebäcken ligger inom det bruna fältet ”Centrala Göteborg – Förnyelse område”, vilket är ett område där det finns möjligheter för Göteborg att utvidga stadskärna och binda ihop staden över älven. Det ska ske genom att omvandla mark som tidigare varit hamn-, järnvägs- och industriområden. Inom det brunmarkerade områdena pågår det även planering för att förbättra de strategiska knutpunkterna, varav en av knutpunkterna är Backaplan. Inriktningen som de centrala förnyelseområdena ska byggas efter är blandstad. Det innebär att bostäder, butiker och kontor är integrerade inom samma område. Fokus kommer ligga på att utforma områden med attraktiva mötesplatser, där en blandning av funktioner som torg, parker och proportionella gator ska bidra med trygghet och rörelse åt den utvidgade stadskärnan. En stor andel av Göteborgs bostäder kommer i framtiden att rymmas i området, därför kommer det även finnas behov av lokalt tillgänglig service som exempelvis skolor och förskolor. Vidare kommer näringslivet i framtiden att ha ett stort behov av utrymmen i det brunmarkerade området. (ibid)

6.1.1 Historisk redogörelse av Östra Kvillebäcken

Östra Kvillebäcken var mellan mitten av 1200-talet fram till år 1658 norskt. Riksgränsen mellan Sverige och Norge var under de åren längst vattendraget Kvillebäcken. Gränsen flyttades när freden i Roskilde ägde rum 1658 och Bohuslän blev svenskt. (Göteborgs stadsmuseum, 2008)

Gamla Tuvevägen, som än idag går genom området, var på den tiden landsväg in till Göteborg (Göteborgs stad, Detaljplan, 2008).

Vattendraget Kvillebäcken hette i mitten av 1600-talet Qvillebäcken och var seglingsbar. Bäcken var en viktig transportled för bönder fram till början av 1900-talet. På vintern transporterades saker med hjälp av häst och släde över isen. Sommartid använde sig människorna av båt för att transportera längst vattendraget. Fram till 30-talet var det möjligt att segla på Kvillebäcken, men idag är vattendraget varken stort eller djupt nog. Det beror delvis på landhöjning som har gjort att vattennivån är två meter lägre än vad det var på järnåldern. Tuveraset har även påverkat Kvillebäcken genom att flytta dess

källa. (Göteborgs stadsmuseum, 2008) När bäcken inte längre var seglingsbar ändrades namnet från Qvillen till Kvillen, som beskrev den sjöliknande och sankt ängsmark som bildades när vattendraget växte igen och den inte längre var farbar (Bengtsson, 1998). Ordet Qvilla är ursprungligen ett ljudhärmande ord, vilket innehar liknande betydelse som ordet porla. (Göteborgs stadsmuseum, 2008)

I början av 1900-talet byggdes de första industrierna i Östra Kvillebäcken. Efter andra världskriget var området fortfarande relativt oexploaterat från bebyggelse. Det visade sig dock att området var flackt och därmed lätt att bebygga, därför påbörjades bostadsbebyggelse direkt efter andra världskriget. Under samma tid började också småindustrin att utvecklas vid Östra Kvillebäcken. (Eriksson, 2007) Det var ett relativt småskaligt område runt bäcken som dominerades av kemisk-tekniska industrier, som tidigare hade använts till jordbruksmark. Successivt omvandlades hela området till industrimark (se figur 5). (Göteborgs stad, 2008)

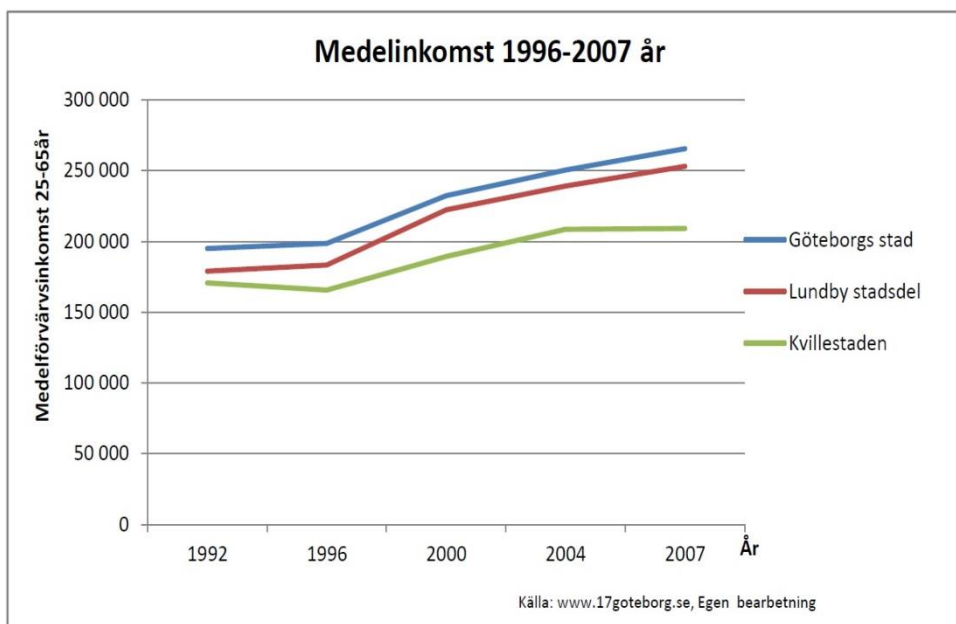
Figur 5: Östra Kvillebäcken, Rundbacksgatan, 1980. Källa: Göteborgs stadsmuseum, Okänd fotograf

6.1.2 Biologiska värden

Idag återfinns den rödlistade och sällsynta vattenväxten Knölnate i Kvillebäcken. Växten återfinns idag endast på två platser i Sverige, varav en är Kvillebäcken och den andra Mölndalsån. Knölnaten är känslig för igenväxning av andra växter samt skugga. Den skuggning som bebyggelsen närmast Kvillebäcken skapar bedöms dock inte påverka Knölnaten. (Göteborgs stad, Detaljplan, 2008)

6.1.3 Socioekonomisk utveckling

Kvillebäckens invånare har enligt nedan diagram en lägre genomsnittlig medelinkomst än de i Göteborgs stad. I diagrammet (se figur 6) illustreras hur inkomstklyftan mellan invånarna i Kvillebäcken och Göteborg har ökat de senaste 15 åren. Under 1992 låg Göteborgs medelinkomst på cirka 195 000 kr medan invånarna i Kvillebäcken hade cirka 170 000 kr, alltså cirka 20 000 kr mindre. Kring 1996 ökade inkomsterna för invånarna i Kvillebäcken och Göteborg, men samtidigt ökade löneklyftorna mellan områdena. Vid 2000-talet skiljde det cirka 30 000 kr mellan Göteborgs medelinkomst och Kvillebäckens. Stadsdelen Lundby som helhet minskade dock sin inkomstklyfta gentemot Göteborg genom en skillnad på cirka 10 000 kr. Året 2004 skedde en fortsatt uppgång för Göteborg stad och Lundby stadsdels medelinkomster, medan Kvillebäckens medellöner stagnerade. År 2007 hade Kvillebäckens invånare cirka 60 000 kr lägre medellön än vad den genomsnittliga Göteborgaren tjänar. (Göteborgs stad, 2009c)

Figur 6: Diagram över medelinkomsterna i Göteborg och Lundby stadsdel.

Källa: <http://www17.goteborg.se/data/EkonomiOchUtbildning2009.swf>, 130520, egen bearbetning

6.2 Framtidsvision och miljöbyggnadsaspekter för Östra Kvillebäcken

Uppförandet av Östra Kvillebäcken som den gröna stadsdelen är uppdelad i fyra utbyggnadsetapper som påbörjades vintern 2010/ 2011 och förväntas att vara färdigställt 2018 (se figur 7). Det är sju bolag som planerar, utvecklar och bygger Östra Kvillebäcken. Varje bolag sätter sin prägel genom olika material, byggnadstekniker och arkitektur. (Kvillebäcken, 2011) Visionen är att bygga en attraktiv, levande och säkert område som är lättillgängligt samt främjar möten mellan människor.

Figur 7: Visionsbild över Östra Kvillebäcken
Källa: demoemarknadbostad.se, 2013

Utemiljön ska präglas av parker, grönska och begränsad mängd bilar (Göteborgs stad, 2010). Förutom den enskilda visionen för Östra Kvillebäcken, ingår området i en gemensam vision för hela Lundby stadsdel som lyder enligt nedan citat:

Visionen om den hållbara staden

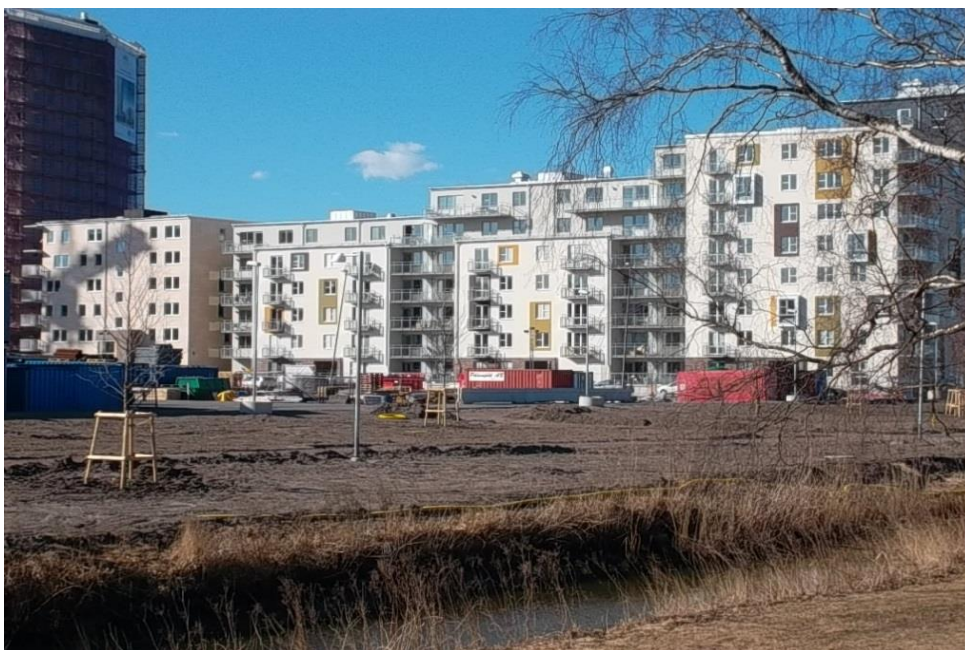
Lundbyborna skall trivas i och vara stolta över sin stadsdel samt aktivt medverka till byggandet av den hållbara staden. I den hållbara staden strävar människorna efter en god och attraktiv livsmiljö. Alla känner delaktighet och samverkar över gränserna för att värna om människor och miljö. Med helhetssyn på miljöfrågor, hälsa, kultur, fysisk planering och andra förutsättningar för en god livskvalitet, arbetar vi för en hållbar samhällsutveckling i storstadsmiljö. Nyckelorden är kretsloppsanpassning, minskad resursförbrukning och trafikbelastning, renare luft och vatten.

Det här vill vi uppnå

Vi vill verka för en kretsloppsanpassning genom att öka användningen av miljömärkta produkter, miljöanpassade byggmaterial och förbättra avfallshanteringen. Minskad resursförbrukning omfattar områden som energiflöden, vatten- och materialförbrukning. Minskad trafikbelastning innebär bättre kollektivtrafik, säkrare gång- och cykelbanor, samtransporter och bilpooler. Dessa frågor ingår i projekt Lundby och Cykelutmaning Göteborg. För att bidra till renare luft och vatten vill vi miljöanpassa arbetsredskap och fordon samt minska mängden farligt avfall i avloppssystemen”.

*Lundby stadsdelsnämnd, 2001.
(Göteborgs stad, 2002, sid 23)*

Sammanlagt är det 2000 bostäder som ska byggas med butiker, restauranger och caféer i bottenplan. Ett större torg kommer uppföras liksom en stor park och en saluhall. Bebyggelsen ska vara utformad i kvartersstruktur med tätbebyggda och höga hus som ska inge innerstadskaraktär. Byggnaderna i områdets inre delar är höghus i fyra till fem våningar och även ett åttavåningshus ska uppföras. (se figur 8) I områdets östra del, angränsande mot Backaplan och huvudgatorna ska byggnaderna vara sju till tio våningar höga och ett punkthus på sexton våningar ska uppföras vid det kommande torget. Stadsdelen ska inneha mångfald och detaljrikedom och även utformas för att blir trivsamt och dynamisk. (Göteborg stad, Detaljplan, 2008) I dagsläget kostar det 1 095 000 kronor att köpa en bostadsrätt på 31 kvadratmeter i Östra Kvillebäcken, med en månadshyra på 1917 kronor, vilket är den minsta lägenheten som erbjuds. De största lägenheterna i samma område är på 113 kvadratmeter kostar 3 895 000 kronor och 4509 kronor i månaden. (Svensk Fastighetsförmedling, 2013)

Figur 8: De första bostadshusen på Östra Kvillebäcken Källa: Sundberg, Gunilla, 2013-04-20

6.2.1 Kvillebäcksföredraget

När det beslutades att utforma Östra Kvillebäcken till en grön stadsdel ingick de sju byggnadsbolagen i ett avtal med riktlinjer för hur stadsdelen kan utformas hållbart. Avtalet kallas för Kvillebäcksföredraget och bygger på följande åtta punkter:

1. Det ska skapas attraktiva och levande utemiljöer
2. Området ska förbindas med omgivande stadsdelar och utveckla Hisingen som en expansiv del av centrala Göteborg
3. Området ska byggas med en gemensam och rationell hantering av hushållsavfall.
4. Det ska finnas möjlighet till individuell påverkan.
5. Det ska finnas social livskvalitet med trygghet och mångfald.
6. Göteborgs stads-program för miljöanpassat byggande ska följas.
7. Det ska finnas ett livcykeltänkande som bygger Kvillebäcken långsiktigt, hållbart, ekonomiskt och ekologiskt.
8. Förutsättningar för miljösmart mobilitet ska skapas.(Kvillebäcken 2011)

De miljöåtaganden som nämns i Kvilleföredraget har resulterat i sex stycken miljöåtaganden som kan sammanfattas genom följande;

1. En effektiv avfallsinsamling baserat på sopsug.
2. Miljösmarta byggnader med värmelagrande funktion och fjärrvärmedrivna vitvaror.
3. Miljöskyttel över Göta Älv som ska fungera som ett alternativt miljövänligt kollektivt färdmedel.
4. Cykelgarderober ska byggas för säker och bekväm förvaring som främjar hållbar mobilisering.
5. Viss del av stadens tunga fordonsflotta ska drivas genom alternativa bränslen och elhybridfordon.
(Göteborgs stad, 2011)

6.3 Intervjuer

6.3.1 Inledande om intervjuerna

Nedan följer en sammanställning av informanternas uppfattningar om tillkomsten, innebörden samt hur den gröna stadsdelen i Östra Kvillebäcken kan påverka närområdet. Först presenteras aktörernas och mäklarens samtalsintervju. Därefter följer ett sammanställande avsnitt av samtalsintervjun med de boende.

6.3.2 Bakgrunden till utvecklingen av Östra Kvillebäcken som grön stadsdel

Det fanns en gemensam uppfattning hos alla aktörer om att förhållandena som fanns på Östra Kvillebäcken innan projektet Kvillebäcken den gröna stadsdelen startade inte var optimal. Johan Gerremo och Johan Wiik beskrev området som nedgången med inslag av kriminalitet. Vidare nämnde Johan Wiik, Odalsgatan som ett exempel på ett särskilt problematiskt område som ska ha varit känt för dess incidenter. Mats Arnsmar menade i citatet nedanför att kriminaliteten var en av de bakomliggande faktorerna till planerna att bebygga Östra Kvillebäcken.

”Det är ju det värsta som finns när det är lite halvskumt och mörkt. Det var därför man rev och köpte in fastigheterna.”

Mats Arnsmar, 130418

Samtidigt framkom det att det under en längre tid funnits idéer om att bygga på Östra Kvillebäcken. Johan Gerremo berättade att en tänkbar anledning till att det tog lång tid innan något hände var den splittrade ägarstrukturen med många små fastighetsägare i området. Han berättade att det var Älvstrandsbolaget som fick ansvaret för att samordna fastighetägarna. Tillsammans med NCC och Wallenstam blev Älvstrandsbolaget småningom ägare för marken och då kunde projektet gå framåt. Staffan Bolminger underströk att det varit mycket jobb innan projektet kunde starta. Han berättade att bostadsbolag som bland annat Wallenstam tidigare hade jobbat i cirka 20 år med området Östra Kvillebäcken. Särskilt nämnde han att det varit problematiskt att försöka lösa ut hyresgästerna. Det menade han är vanligt i Sverige, eftersom hyresgästerna och fastighetsägarna måste få en likvärdig lokal innan ett projekt kan gå vidare.

Förutom kriminaliteten, underströk samtliga informanter att områdets centrala läge var en pådrivande faktor till bebyggelsen av Östra Kvillebäcken. Mats Arnsmar berättade att staden har varit uppdelad av

Göta älv och att det är viktigt att försöka skapa en koppling däröver. Under 90- talet fanns det fortfarande en ambition om att staden skulle byggas ut, eftersom trenden sedan 70-talet fortfarande påverkade.

”De som ville göra det bra för sina barn de flyttade ut från staden kanske till och med grannkommunerna för att komma åt det grön lugna”

Mats Arnsmar 130418

Under 2000-talet beslutade Göteborgs stad att det var ohållbart att bygga ut staden, eftersom det skulle bidra till fler bilar och längre transportsträckor. Därmed togs beslutet att istället förtäta staden. Dock poängterade Mats Arnsmar att ambitionen med att försöka förtäta staden innebär utmaningar på grund av den naturliga barriären som Göta Älv utgör. En annan faktor som Mats Arnsmar tog upp som bakgrund för tillkomsten av Östra Kvillebäcken är det faktum att området befunnit sig på ett ”brunt eller svart” område. Det är en benämning på ett exploaterat industriområde som enligt stadens direktiv är den formen av stadsnära områden som ska prioriteras för bebyggelse i första hand framför oexploaterade grönområden.

6.3.3 Aktörers tankar och perspektiv om Östra Kvillebäcken som grön stadsdel och hållbar utveckling

Östra Kvillebäcken som en grön stadsdel, var inte en ambition från första början, berättade Johan Wiik. Det var bostadsbolagen som i ett senare skede valt att lansera Östra Kvillebäcken som grön, vilket ska ha skett runt 2007, trodde Johan Wiik. När frågan om det funnit ideal som fungerat som inspirationskälla för projektet berättade han att delar av Köpenhamn har påverkat hur Östra Kvillebäcken ska gestaltas. Mats Arnsmar menade att passivhusen i Gårdsten och Billdal har haft inflytande liksom de energismarta husen uppe i Slottskogsberget. Synen på miljövänliga boende har förändrats under åren sedan de första energismarta husen uppkom.

”Dessa exempel upplevdes som pionjärer inom det området. Det var lite hokus pokus hur man skulle få ihop det med krav och sådär.”

Mats Arnsmar 130418

Han berättade att byggbolaget Wallenstam är med i projektet, vilket är ett bolag som velat profilera sig som ett miljötankande bolag. Han menade att detta används i deras marknadsföring.

Vid samtal om vad den gröna stadsdelen innebär vill Staffan Bolminger fokusera på ett par aspekter inom de sociala, ekologiska och ekonomiska dimensionerna. Han inledde med att berätta om att projektet byggts enligt Göteborgs stads stränga miljökrav och bostädernas i Östra Kvillebäcken har uppnått klassen silver, enligt certifieringssystemet Miljöbyggnad. Han nämnde att kraven för guld är väldigt höga och svåra att uppnå i stadsmiljö. Det finns ännu ingen guldbyggnad i stadsmiljö inom certifieringssystemet, sa Staffan Bolminger. När de gäller de ekologiska aspekterna vill han fokusera på att prioriteringen av att använda cykel har varit väldigt tydligt i projektet. Det har byggts en 2,5 km lång cykelbana genom området och det finns tillgång till cykelgarderober för förvaring av cyklar i källaren, vilket är en idé som uppkom under projektet. Det planeras även för en cykelpool samt en bilpool. Han menade att det är en medveten satsning för att försöka minska användandet av bil i området. En annan styrande insats är att minska behovet av bil. Det är beräknat en halv parkeringsplats för varje lägenhet, vilket är lågt för att vara Göteborg. Den beräkningen menade han bygger på tidigare erfarenheter av att det inte funnits behov av fler parkeringsplatser. En annan aspekt inom den ekologiska dimensionen som det arbetat mycket med inom projektet är grönnytt, som innebär den fördelen grönytor ger. Han berättade om att det satsats på gröna tak som en metod för att omhänderta dagvatten. Det visade sig vara till den grad framgångsrikt att något konventionellt system för att omhänderta dagvatten inte kommer behövas. Det finns även en vision om att det ska finnas olika biotoper i de olika innergårdarna.

”Vi har en vision om att man ska kunna gå till olika biotoper från olika gårdar. Man går in i ljunghedarna i Bohuslän och in i strandhedarna i Halland i en gård.”

Staffan Bolminger 130416

Förutom biotopliknande miljöer nämnde han att det ska motiveras för odling i området. Det har inletts ett samarbete med projektet Stadsodling som ligger inom Östra Kvillebäcksområdet, vilket är en lokal ideell verksamhet som syftar till att uppmuntra odling i stadsmiljö. Dessutom poängterade han att det kommer finnas utrymme för att odla på förgårdsmarkerna, som är området mellan gata och hus. Intresset är gigantiskt, uttryckte Staffan Bolminger. Det ska även införas ett komposteringssystem. Tanken var ursprungligen att införa en självsorterande sopsug men detta visade det sig vara en för stor investering, vilket gjort att de övergått till en form av city distribution som är eldriven soppbil. Han pratade också om att bostäderna ska bli energismarta, vilket innebär att byggnaderna ska anslutas till

ett fjärrvärmesystem och ska kunna långtidslagrar energi. Staffan beskrev att om det kommer en köldknäpp kan värmen stängas av upp till ett par dygn utan att det händer något med innetemperaturen. Därmed kan den värmen fördelas till andra delar av staden genom att byggnaderna fungera som en slags buffert till stadens system.

Vad gäller den sociala dimensionen poängterade han att de har jobbat med lösningar för att få in en fjärdedel hyresrätter. Bostäderna är trots det dyrare än omkringliggande lägenheter i området, men att det finns ett mål om att folk ändå ska känna att priset är överkomligt, sa Staffan Bolminger. Vidare talade han om "pocket parker" som är små insprängda parker bland bostadshusen som ska fungera som naturliga mötesplatser. För att locka barnfamiljer ska även tre dagis uppföras i området. Saluhall samt stadsvandringar menade han, ska bidra till att de nyinflyttade ska lära känna sitt närområde och för att motivera till att stödja den lokala ekonomin i området. Staffan Bolminger lyfte fram många positiva inslag i projektet men samtidigt är han kritisk. När frågan om varför området lanserades som en grön stadsdel och inte en hållbar stadsdel svarade han:

"För att man inte klarar att leva upp till kraven om en hållbar stadsdel. Det här är egentligen igen hållbar stadsdel."

Staffan Bolminger 130416

Anledningen till Östra Kvillebäcken inte kan benämnas som hållbar menade han handlar om ett par aspekter inom de sociala och ekonomiska dimensionerna. Dels för att de inte lyckats skapa bostäder som är tillgängliga för alla socioekonomiska grupper, men också för att de inte lyckats med medborgardialogen före planeringen. Slutligen menade han att de inte heller lyckats implementera ett divergerat näringsliv i området.

Frågan om vilka aspekter som är viktiga för den gröna stadsdelen berättade Johan Wiik och Johan Gerremo att det framförallt är det stora sammanhangen som är viktiga. De talade om vikten av att bygga tätt, nära kollektivtrafiken och att det satsats på ett gaturum som är på fotgängarnas villkor. Det görs genom att skapa goda förutsättningar för cyklister samt erbjuda bilpooler. Vidare berättade Johan Wiik om hur de arbetat med den gröna gestaltningen. Han beskrev att det från början fanns tankar om att låta växtligheten växa upp på bostadsfasaderna närmast Kvillebäcken. Det blev dock ingen uppskattad idé bland fastighetsägarna, vilket gjorde att idén inte genomfördes.

Johan Wiik poängterade att de försökt arbeta fram en lummig gatumiljö. Han berättade även att det ska gå ett promenadstråk genom Östra Kvillebäcken som fortsätter runt det närliggande området.

Mats Arnsmar vill istället betona att innebörden av den gröna stadsdelen är ett projekt som ska ligga i framkant och som ska pröva gränserna. Politikerna har försökt att uppmuntra till innovativa lösningar, vilket bostadsbolagen tagit på allvar, berättade han. Vidare sa han att det funnits tankar om placera solpaneler på taken, men att det skulle bli för dyra bostäder och därför genomfördes inte idén.

Vid frågan om växtlighetens betydelse i syfte av att utforma en grön stadsdel svarade Mats Arnsmar i följande citat:

”Det är ingen som vill bo i en stadsdel där det inte finns något grönt i. Det måste man ha med sig. Det blir ingen mänsklig stad utan.”

Mats Arnsmar 130418

En annan företeelse är att de valt att bygga i form av höghus. Vissa hus blir 16 våningar höga, vilket står i en skarp kontrast till de två och tre våningshus som övriga Östra Kvillebäcken präglas av. Mats Arnsmar menade att det är en del av stadsutvecklingen, städer blir större och därmed finns ett behov om att försöka få plats med många människor på samma plats. Mats Arnsmar sa att valet att bygga högt berodde på att byggbolagen vill få in mer pengar för sin mark och hade byggbolagen fått sin vilja genom, hade de till och med velat bygga ännu högre. Det gick dock inte igenom på grund att det finns många bestämmelser om säkerhetsaspekter som måste införas i ett sådant bygge.

Angående bostäderna på Östra Kvillebäcken, berättade mäklaren Anna Salinas att intresset för bostäderna har varit stort i jämfört med andra nybyggda områden i Göteborg. Hon berättade att på grund av att det är en kombination av nyproducerade lägenheter som är centralt belägna som lockar mest. Däremot uppfattade hon inte att det är på grund av att området lanserats som en grön stadsdel.

När frågan vad hållbar stadsutveckling innebär ställdes till de fyra aktörerna var svaren delvis lika. Alla berörde att det var en komplex fråga som inkluderar många aspekter. De fyra aktörerna benämnde även ekonomiska, ekologiska och sociala dimensionerna som viktiga för att hållbar utveckling ska kunna uppnås. Johan Wiik menade att en viktigt konkret åtgärd är att bygga nära kollektivtrafiken i centrala områden, där bostäder och arbetsplatser ligger nära varandra. Johan Gerremo menade vidare att förtätning av stadskärnan samtidigt som utvecklandet av de kollektiva knutpunkterna är av vikt för

att minimera transporter. Staffan Bolminger sa att i Göteborg handlar det om att skapa hållbara och livfulla stadsdelar där det finns arbete, boende, service och kultur. Aktörerna var även överens om att social hållbarhet är det som är svårast att uppnå när det gäller att anlägga en ny stadsdel.

6.3.4 Framtidsvision och om hur Östra Kvillebäcken kan påverka sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter i området

Johan Gerremo och Johan Wiik beskrev visionen med Östra Kvillebäckens i termer av ”slow city”, vilket är en benämning för ett lokalt sätt att leva i en storstad. Johan Gerremo förklarade att tanken är en livsstil där det ska vara möjligt att leva, bo och arbeta inom samma stadsdel och kunna förflytta sig på ett bra sätt utan för mycket biltrafik. Johan Wiik sa att det också handlar om att kunna äta lokalt och gärna närodlat. Johan Gerremo berättade vidare att det finns förhoppningar om att Östra Kvillebäcken ska bli en levande stadsdel, där folk väljer att använda kollektiva färdmedel. Samtidigt poängterade Johan Wiik och Johan Gerremo att visioner kan förändras under tidens gång. Johan Wiik gav ett exempel från Sannegårdshamnen vid Lindholmen i Göteborg där det fanns riktlinjer för att bygga platta tak. Dock frångicks planen helt vid byggnationen av det sista komplexet som istället blev ett sadeltak. När Mats Arnsmar fick samma fråga om visionen för Kvillebäcken sa han att det handlade om att kunna leverera en klimatsmart stadsdel och att det är ett projekt som ska ligga i framkant.

Angående frågan hur den nya stadsdelen kan påverka omgivningen hade miljöchefen Staffan Bolminger många förhoppningar och tankar om vad den kan bidra med. Han menade att det kommer bli ett stort lyft för hela området. Det kommer att gynna köpkraften för omkringliggande butiker på grund av tillkomsten av boende i området, vilket han trodde skulle generera en ekonomisk förbättring. Han berättade också att en sådan satsning bidrar till att städa upp i området. Ur ekologiskt perspektiv har området gynnats genom att marken har sanerats från lösningsmedelsspill från den tidigare färgfabriken som låg på Östra Kvillebäcksområdet. Det har kostat projektet 80 miljoner kronor att genomföra, berättade han.

När det gäller den sociala delen var Staffan inte lika positiv. Han berättade att det finns en oro för att det kan skapa en vi- och dem-känsla, mellan de som bor i de nya och de som bor i de gamla områdena. Här underströk han att de jobbar aktivt för att motverka sådana tendenser genom införandet av stadsvandringar och boendedialoger. Även Mats Arnsmar uttryckte att den sociala delen är den svåraste att arbeta med. Bostäderna är dyra och att det är svårt att bygga en stadsdel där alla människor

kan flytta in, sa han. Vidare berättade han att de sociala hållbarhetsfrågorna är nya på agendan och att frågorna egentligen aldrig har diskuterats. Det är först under 2000-talet som det blev ett skifte i synsättet och att dessa frågor började diskuterats. När Mats Arnsmar reflekterade över den sociala hållbarheten i Östra Kvillebäcken sa han:

”Sen vet vi ju inte om vi klarar av den sociala hållbarheten. Kan alla flytta in där, det är tveksamt.”

Mats Arnsmar 130418

Han talade om att det finns en förhoppning om att projektet ska ge avtryck för vidare utveckling av närliggande områden och att det kan medför en positiv upprustning för området. Det var en tanke även Johan Gerremo och Johan Wiik instämde med. En annan fördel är att det kan bidra till att länka samman stadsdelarna, tillade Johan Gerremo. Samtidigt menade Johan Wiik att det kan innebära svårigheter att få en stadsdel att hänga ihop när något nytt byggs intill det befintliga. Vidare berättade han att det alltid finns en risk att nybyggda områden drar upp markpriserna. Det kan leda till att befintlig bebyggelse i ett senare skede riskerar att rivras.

Den sociala aspekten menade Johan Wiik och Johan Gerremo är den svåraste delen. De syftade till att det är en särskild grupp av människor som kan flytta dit, även om det har införts 25 % hyresrätter. Johan Wiik berättade om en metod som använts i andra länder, där subventioner har används för att försöka hålla nere hyresnivåerna. För att göra området tillgängligare för en bredare målgrupp men samtidigt kan metoden innebära andra konsekvenser i framtiden när marknaden blir styrd ovanifrån, sa Johan Wiik.

“Så fort det gäller nybyggda hus kostar det en vis summa. Det blir ju en risk att alla inte har möjlighet att köpa dem”

Johan Wiik 130425

Mäklaren Anna Salinas berättade i intervjun att hon såg en bred och varierad målgrupp som är intresserade av att köpa boende på Östra Kvillebäcken. Hon berättade att det är allt från barnfamiljer, studenter till pensionärer. Den största gruppen utgörs dock av par i övre medelåldern där barnen nyligen har flyttat ut.

När spårvagnslinjen tillsammans med Hjalmar Brantingsleden benämns som en tänkbar barriär som riskerar att segregera utvecklingen till en sida av barriären, medgav samtliga informanter att den utvecklingen kan ske. Johan Gerremo och Johan Wiik sa att Hjalmar Brantingsleden är en blockad och att Vågmästarplatsen är en av de få platser där det går att ta sig över den. En diskussion som förts är om spårvagnslinjen ska ligga ovan eller under marken. Johan Wiik sa att den här typen av frågor har varit för stora för att hantera i projektet, men att de är väldigt viktiga att finna en lösning. Han poängterade att det tar tid för en stadsdel att “sätta sig” och att det kan ta tiotal år innan en stadsdel når den vision det finns förhoppningar om.

6.3.5 Presentation och bakgrunden till valet av att bo i Östra Kvillebäcken

I boendeintervjun bestod informanterna av paret Martina Karlsson och Johan Gustavsson. De flyttade in i den nybyggda lägenheten på Östra Kvillebäcken den 7 februari 2013, och tillhörde den första omgången som flyttade in i området. Johan bodde tidigare i Tuve på Hisingen, vilket bidrog till att han är bekant med området sedan tidigare och hade en bra bild av Hisingen generellt. Martina som ursprungligen kom från Onsala tyckte i början att det var konstigt att flytta till Hisingen på “andra sidan älven”. Specifikt området Östra Kvillebäcken benämnde hon innan den nya bebyggelsen som:

“Ett luffigt område som man helst inte vill var i”.

Martina Karlsson 130424

Johan höll med och ansåg att området tidigare varit “bösa”. De hade planer på att bo i lägenheten runt fyra till fem år. Förhoppningen var att de sedan ska kunna sälja lägenheten dyrare och göra en vinst på lägenhetsaffären, eftersom de trodde att området kommer att bli populärare samt att centrum kommer utvidgas över Göta älv i riktning mot Backaplan.

Valet att bosätta sig i Östra Kvillebäcken berodde på flera olika aspekter för paret. Martina betonade att det centrala läget var viktigt eftersom hon använder kollektivtrafiken till högskolan dagligen. Från Vågmästareplatsen som är den spårvagnshållplats som ligger närmast Östra Kvillebäcken tar det sex minuter in till staden, enligt Martina. Det var på grund av dåliga kollektivförbindelser som paret valde bort områden som Sannegårdshamnen och Eriksberg. För Johans del var kollektivförbindelserna inte lika viktiga eftersom han kör bil till jobbet. Han ville dock bo norr om Göteborg i riktning mot Hisingen, eftersom han var uppväxt i Tuve. Ur ett trygghetsperspektiv tyckte de inte att det är säkrare i

Östra Kvillebäcken än någon annanstans, men inte heller osäkrare. De var båda överens om att de helst ville köpa en nybyggd lägenhet om de hade möjlighet. Det var av vikt att det trots områdets centrala läge fanns bra tillgångar till grönområden, eftersom paret gemensamt äger en hund.

När det gällde miljövänliga lösningar i Östra Kvillebäcken var det inget som varken Martina eller Johan såg som avgörande för flytten till området utan snarare en bonus.

“Ur en moralisk ståndpunkt känns det bra att bo i ett område med miljötänk och som är miljöbyggt”.

Martina Karlsson 130424

Johan menade att bygga med hänsyn till miljön gav andra fördelar:

“Miljöaspekter och det ekonomiska hänger ihop. Bygger man en miljöbyggnad är det inte så mycket driftkostnader. Kanske är lite dyrare att bygga men i längden tjänar man alltid på det.”

Johan Gustavsson 130424

Martina sa att hennes uppfattning av Hisingen hade förändrats efter inflyttningen till Östra Kvillebäcken. Hon trodde att den bilden hon tidigare hade av Hisingen delvis speglades av att hennes familj alltid bott söderut mot Kungsbacka och Onsala samt släktens inställning gentemot Hisingen.

“Min pappa tyckte jag var jättekonstig som flyttade till Hisingen”.

Martina Karlsson 130424

Hon menade att det är lätt att få en felaktig bild när tidningarna skriver “Skottlossning på Hisingen”, eftersom det låter som om det berör hela ön. Det gäller framförallt om en person inte tidigare är bekant eller har besökt området. Efter att Martina bosatte sig på Hisingen förbättrades hennes uppfattning av Hisingen, på grund av att hon fick perspektiv på öns storlek och förstod att alla incidenter på Hisingen inte berörde det området hon vistades i. Samtidigt tyckte hon dock att området runt omkring Östra Kvillebäcken var nedgånget. Johan sa att hans bild av Hisingen inte hade förändras utan alltid varit övergripande positiv. De upplevde som att det hittills varit en stor variation av människor som flyttat in, alltifrån unga par till gamla. Barnfamiljer hade de dock inte sett, vilket de trodde beror på att ingen har flyttat in i de större lägenheterna ännu, som 3:or och 4:or. Martina sa att de som invigt området sagt att de vill få hit många olika typer av människor vilket skulle bidra till att det blir en levande stadsdel.

6.3.6 Boendes tankar om Östra Kvillebäcken som grön stadsdel

Att Östra Kvillebäcken lanserades som en grön stadsdel var något Johan och Martina fick reda på vid invigningen av området. Johan sa att det är något som han tidigare haft som en tanke i bakhuvudet, men inget han reflekterat vidare över. På frågan vad de tänker när de hör orden grön stadsdel skiljde sig Martinas och Johans svar åt. Martinas första tanke var miljövänligt, medan Johan framförallt tänkte på grönområden. Vad gäller miljövänligt var det framförallt hur husen byggdes och hanteringen av avfall som Martina tänkte på. Hon nämnde att sopsugen gör källsorteringen enklare, eftersom det räcker att slänga soporna i tre olika hål i väggen utanför lägenheten.

“En grön stadsdel betyder ju för mig också att det inte bara är asfalt och kullerstenar utan att det är grönt, växter och blommor”.

Martina Karlsson 130424

Johan utvecklade ytterligare att parken längst Kvillebäcken var delvis avgörande till att de flyttade till området. Delvis för att de är hundägare, men också för att de helst ville omge sig med grönområden.

6.3.7 Boendes tankar om hur Östra Kvillebäcken kan förändra ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter i området

På frågan om hur den nya stadsdelen i Östra Kvillebäcken kommer påverka området, trodde Martina att det kommer bli en attraktivare plats än tidigare. Hon menade att det i sin tur leder till att fler människor rör sig i området, vilket skulle kunna öka det sociala utbytet mellan människor. Om det nybyggda området Östra Kvillebäcken kommer ge ett positivt lyft för ekonomin i området var inget de hade funderat över. Däremot sa Martina att de fanns en risk för ökad konsumtion, eftersom det i framtiden är tänkt att ligga många affärer och caféer inblandat i det nuvarande bostadsområdet. Samtidigt som både Johan och Martina tyckte det var positivt ur ett ekologiskt perspektiv att kunna gå till affären istället för att ta bilen.

När frågan om lägenheterna anses vara lika tillgängliga för alla människor svarar Johan:

“Vi har ju sparat mycket pengar för det här och kämpat. Jag tror den är tillgänglig för alla som vill”.

Johan Gustavsson 130424

Det var en åsikt som båda delade, att lägenheterna är tillgängliga för alla om viljan finns.

6.4 Avslutande ord

I resultatavsnittet har aktörer och boendes tankar kring Östra Kvillebäcken som grön stadsdel presenterats. Frågor som dess tillkomst, innebörd samt konsekvenser av den gröna stadsdelens uppkomst för det närliggande området har behandlats och diskuterats. Vidare har också avsnittet gett perspektiv på aktörers tankar kring vad hållbar stadsutveckling innebär och hur den ska kunna konkretiseras. Därigenom har olika perspektiv på den gröna stadsdelen Östra Kvillebäcken erhållits.

7. Diskussion

7.1 Inledning

Fallstudien om Östra Kvillebäcken gav en god förståelse för de bakomliggande processerna som förklarade tillkomsten av området, innebörden av den gröna stadsdel samt hur aktörer trodde att de sociala, ekologiska och ekonomiska dimensionerna kan påverkas av den nya gröna stadsdelen. Studien har även gett viss förståelse för hur aktörer tänkte kring uppförandet av en hållbar stadsdel och vad som därmed ur ett större sammanhang kan uppfattas som viktiga aspekter för att kunna skapa hållbar stadsutveckling. I avsnittet redogörs och klargörs resultaten samt diskuteras.

7.1.1 Bakomliggande faktorer för utvecklingen av en grön stadsdel på Östra Kvillebäcken

I det inledande avsnittet redogjordes för hur världens städer blir allt större på grund av att allt fler människor väljer att bosätta sig i urbana miljöer. Därmed krävs det hållbara lösningar för att utvecklingen i världens städer ska kunna fortsätta med minimala konsekvenser för människa och miljö. Även Göteborgs stad försöker hitta lösningar för hur staden kan rymma fler människor utan att staden behöver expandera utåt.

Studien visade att det fanns ett flertal olika aspekter som varit drivande för tillkomsten av den gröna stadsdelen i Östra Kvillebäcken. Framförallt två skäl påverkade beslutet om att bygga på Östra Kvillebäcken. Det första skälet är områdets centrala och stadsnära placering med närhet till kollektiva knutpunkter har gjort det till en attraktiv plats att bebygga. Läget har gett förutsättningar för att bygga samman staden, vilket har gett Göteborg en unik möjlighet till att expandera stadskärnan utan att behöva använda oexploaterad mark. Det andra skälet till att Östra Kvillebäcken blev bebyggt på nytt, framgick genom intervjuer och handlingar vara den bakomliggande historiken och anseendet området haft som kriminellt och problematiskt. Alla aktörer påpekade att det varit drivande faktorer till varför områdets var i behov av förändring. Viljan att förändra området har dock funnits sedan 80- talet, enligt flera informanter. Staffan Bolminger berättade om långdragna processer för att driva igenom bebyggelseplanen. Det var dock först under 2005 i samband med att områdets karaktär försämrades ytterligare som en egentlig förändring drevs igenom.

Från samtal med Johan Wiik framgick att idén om att bygga en grön stadsdel inte har varit den ursprungliga tanken, utan att det var bostadsbolagen och inte aktörerna som i ett senare skede valt att

utforma stadsdelen sådan. Den informationen tillhandahölls i studiens slutskede, därför fanns det inget tidsmässigt utrymme för att ta kontakt med bostadsbolagen för att få svar på den frågan. Annars hade det varit intressant att veta varför det beslutades om den inriktning, när det inte fanns med i den ursprungliga idén. Nu kan det endast spekuleras i varför bostadsbolagen valde att bygga i riktning mot hållbart. Mats Arnsmar gav i sin intervju, information om att byggbolaget Wallenstam som bygger på Östra Kvillebäcken, gärna vill profilera sig som ett miljömedvetet byggbolag. Han menade vidare att det är en metod att marknadsföra bolaget. Om det är sant kan viljan och konceptet för att bygga i riktning mot hållbart, delvis betraktas som ett marknadsföringsknep, för att byggbolagen ska kunna framställa sig som modernare, medvetnare och mer åtråvärda som byggbolag. Dock ingår inte bara privatägda byggbolag i projektet för Östra Kvillebäcken, utan också det kommunägda Älvstrandsbolaget. Det framgår från studiens bakgrundsavsnitt att Älvstrandsbolaget varit drivande för att projektet fick en riktning mot hållbart byggande. Projektet i Östra Kvillebäcken erhöll totalt 35 miljoner kronor från delegationen ”Hållbara städer” för att byggas i riktning mot hållbart. Därför kan frågan ställas om Göteborgs stad sett en metod till finansiellt stöd för projektet genom att välja bygga i en hållbar riktning istället för på konventionellt vis, samtidigt som det gav Göteborgs stad en möjlighet att profilera staden. Baserat på ovan resonemang kan begreppet hållbar stadsutveckling betraktas som ett verktyg för att marknadsföra och profilera en stad, dess byggbolag samt en metod för finansiellt stöd.

7.1.2 Hur området kan förändras och påverkas socialt, ekologiskt och ekonomiskt

Den nya bebyggelsen på Östra Kvillebäcken kommer på många sätt påverka de omkringliggande områdena. Enbart genom att lägenheterna är nybyggda avviker de från den befintliga bebyggelsen, vilket kan leda till både positiva och negativa konsekvenser. Studien visade att alla aktörer uppfattade den sociala dimensionen som den mest problematiska. Johan Wiik sa att det är mycket svårt att uppföra nya lägenheter utan att de blir dyra, eftersom de kostar att bygga och det är ett väldigt hårt tryck på bostadsmarknaden idag. Vidare sa han att vissa åtgärder har åtagits för att göra området tillgänglig för en bredare målgrupp, som exempelvis att inrätta 25 % hyresrätter i området. Staffan Bolminger menade dock att hyran för de lägenheterna kommer vara dyrare än för de omkringliggande bostäderna. Både mäklaren och de boendeinformanter som intervjuades tyckte att lägenheterna på Östra Kvillebäcken är tillgängliga för alla. De boendes argument var att de hade råd att köpa en lägenhet. Hon studerade och han hade fast jobb, vilket de menade inte var optimala förutsättningar för

att skaffa en egen lägenhet. Mäklaren berättade att hon sett allt från studenter till äldre som flyttat in i området. Oberoende om personen är student eller pensionär inkluderar det lite fakta om personens socioekonomiska bakgrund. Studenten kan exempelvis tidigare ha jobbat eller fått ekonomiskt stöd av sina föräldrar och pensionären i fråga kan haft ett välbetalt yrke. Vidare betyder det att även om Östra Kvillebäcken strävar efter att vara en levande stadsdel med boende från olika samhällsgrupper, kommer det alltid finnas en grupp av människor som är exkluderade från möjligheten skaffa lägenhet i området på grund av socioekonomiska skäl. Alla aktörer som intervjuades menade att det är mycket svårt att göra nybyggda lägenheter som är tillgängliga för alla. Det blir därmed automatiskt en viss grupp som har råd att köpa nybyggda lägenheterna. Det går dock att göra mer för att integrera fler samhällsgrupper i en stadsdel. Ett exempel är Bo01 i Malmö, ett bostadsområde med fokus på hållbar utveckling som presenteras i inledningen av rapporten. I området finns det både student- och seniorlägenheter utöver hyreslägenheter (Johansson, 2010), vilket gör att området blir tillgängligt för en bredare socioekonomisk grupp jämfört med Östra Kvillebäcken.

Den finns även en risk att den nya stadsdelen kan leda till ökad segregering inom område. En tydlig riskfaktor är att områden avgränsas av barriärer som utgörs av Hjalmar Brantingsleden tillsammans med spårvagnslinjen. Risken är ännu mer överhängande på sikt, eftersom Göteborgs stads utvecklingsplaner om att utvidga stadskärna över Göta älv endast berör området öster om Hjalmar Brantingsleden, där Östra Kvillebäcken ligger. Det kan leda till att den rörliga samt levande stadsdel som Göteborgs stad har förespråkat inte kommer inkludera alla närliggande områden, utan stannar på en sida av trafikleden. Johan Wiik sa att det i dagsläget inte finns några planer om att öka tillgängligheten över barriären som Hjalmar Brantingsleden och spårvagnslinjen utgör, eftersom det inte finns ekonomiska medel för att genomföra ett sådant projekt. Det kan innebära sociala konsekvenser i framtiden i form av att området kan bli segregerat.

Både Johan Gerremo och Johan Wiik uppmärksammade att det kommer att röra sig fler människor i området när lägenheterna i Östra Kvillebäcken har färdigställts, eftersom platsen tidigare inte innehöll några bostäder. Enligt Johan Wiik kan det medföra en ökad omsättning för affärer och restauranger som ligger i närområdet. Han sa att de redan etablerade affärerna har en fördel gentemot nya verksamheter, eftersom de kan ha lägre priser till följd av lägre hyror. Samtidigt som de nyinflyttade människorna generellt tillhör en köpstarkare socioekonomisk grupp, jämfört med de inkomstklasser som finns i de omkringliggande områdena (se figur 6). Det kan leda till att den ekonomiska situationen

i området förbättras, vilket på sikt kan vidareutvecklas till en upprustning av omkringliggande områden, berättade Mats Arnsmar. Både i form av renovering av bostäder och att allmänna platser rustas upp. Det är ett fenomen som kan kopplas till gentrifiering processen, vilket enligt Clay i avsnittet gentrifiering, inte bara gynnar ekonomin i området utan kan ekonomiskt påverka en hel stad. Det faktum att stadsdelen Östra Kvillebäcken är den första etappen att försöka förtäta Göteborgs stadskärna kan det bidra ytterligare till att höja ekonomin och attraktionskraften för området, trodde Johan Wiik. Något som kan inverka positivt, men också leda till en problematisk utveckling för de närliggande bostadsområdena runt Östra Kvillebäcken. Om området blir mer attraktivt kommer det leda till att markprisen höjs. Johan Gerremo sa att det kan bidra till att den omkringliggande bebyggelsen som i stor utsträckning består av äldre landshövdingehus eller trevåningshus rivs, eftersom de inte anses utnyttja den dyrare marken effektivt. Det skulle i sin tur leda till att en annan socioekonomiskgrupp skulle bosätta sig i området, vilket medför ekonomiska skillnader mellan invånarna i Lundby stadsdel där Östra Kvillebäcken är beläget. De tidigare boende kan då behöva flytta till ett annat område, eftersom nybyggnationen skulle generera en markant prisskillnad. I sin tur kan det bidra till konflikter och motsättningar mellan olika inkomstgrupper i stadsdelen. Att Östra Kvillebäcken är ett område i påverkan av gentrifiering kan betraktas som tydligt. Johan Wiik medgav att den risken finns, men att det samtidigt är svårt att styra den utvecklingen. Han menade på att det är en naturlig utveckling som ofta sker när ett område blir mer attraktivt och ekonomiskt starkare.

När stadsdelen planerades har det varit stort fokus på de ekologiska aspekterna. Staffan Bolminger uppmärksammade att byggprojektet i Östra Kvillebäcken bidragit med framförallt en väldigt bra åtgärd ur ett ekologiskt perspektiv. Det var en omfattande sanering av marken som genomfördes innan byggnationen av lägenheterna började, på grund av att där fanns giftigt avfall från tidigare industrier. Han nämnde att kostnaden för marksaneringen hamnade på 80 miljoner kronor. Om inte bostadsbolagen lagt ner de pengarna är det omöjligt att avgöra när eller om det skulle bli gjort. Vidare berättade Staffan Bolminger att det har tagit hänsyn till biologiska värden som den rödlistade vattenväxten Knölaten, vilken växer i Kvillebäcken. Den har uppmärksammats i detaljplanen och bebyggelsens påverkan på vattenväxten har utvärderats. Bebyggelsen anses idag inte påverka Knölaten. Det har även beslutats om att uppföra ett promenadstråk som ska sträcka sig runt det närliggande området, där en bit av stråket ska passera förbi ett av torgen i Östra Kvillebäcken, enligt Johan Gerremo. Staffan Bolminger uttryckte att stadsdelen ska vara anpassad för att de boende inte ska behöva äga en egen bil. Dels genom att det är en blandstad med affärer i bottenvåningarna av

lägenheterna samt närheten till kollektivtrafik. Vidare betonade han att det ska finnas både cykel- och bilpooler som boende kan använda. De ovan nämnda aspekterna kommer inverka positivt för ekologin i området. Förhoppningsvis blir det den livsstil som anammats i stadsdel och även sprider sig utanför områdets gränser. Studien visar att alla aktörer som intervjuats vill beskriva en hållbar stadsutveckling och den gröna stadsdelen i Östra Kvillebäcken med stöd av sociala, ekologiska och ekonomiska dimensioner. Alla underströk att dessa ord är viktiga i visionen om att bygga hållbart. Samtidigt visade studien att begreppet hållbar stadsutveckling uppfattas som komplext. Stadsdelen beskrevs av alla aktörer som ett pionjärprojekt med målet att visa upp hur en hållbar stadsdel kan se ut. Därigenom kan det i händelse av en positiv utveckling inom stadsdelen, fungera som ett föregångsexempel av hur hållbart byggande kan se ut. Östra Kvillebäckens påverkan och insatser utifrån de tre hållbarhetsdimensionerna sammanfattas i tabell 2.

Tabell 2: Sammanfattande översikt över insatser och Östra Kvillebäckens påverkan, egen bearbetning 2013

	Sociala	Ekologiska	Ekonomiska
Hur aktörer arbetar för att implementera hållbar stadsutveckling.	Medborgardialoger Infört 25 % hyresrätter Stadsvandringar Dagisverksamheter Pocketparker Torg	Bygga tätt, högt och nära kollektiva knytpunkter. Marksanering, gröna utegårdar och parker, cykelgarderober, bilpool, infört gång och cykelvägar, litet utbud av parkeringsplatser, klimatsmarta boendelösningar, gröna tak. Samarbete med Kvarterets odlat.	Stadsvandringar Caféer, butiker och övriga verksamheter i bottenplan av bostäderna. Saluhall och kontorslokaler Strategisk placering nära köpcentrumet Backaplan.
Hur nya Östra Kvillebäcken kan påverka närområdet.	Kan leda till gentrifiering och segregation. Ökade skillnader uppstår mellan människor till följd av ett förändrat socioekonomiskt läge.	Inspirera och verka som ideal för hållbar stadsutveckling nationellt, internationellt och för det närliggande området. Marksanering till följd av bygget.	Förbättrad ekonomi. Tillför nya verksamheter till området. Förbättrad infrastruktur i stadsdelen och upprustning av omkringliggande bostäder.

7.1.3 Östra Kvillebäcken ett projekt i riktning mot en hållbar stadsutveckling?

Studien visade att utformningen av projektet Östra Kvillebäcken, delvis styrs av internationella ramverk som exempelvis EU, vilket tolkats av beslutsfattare i kommunen och som slutligen implementerats av lokala aktörer. Ännu finns inga konkreta åtgärdsförslag för vilka insatser som krävs för att upprätta en hållbar stadsdel. Därför kan många av de riktlinjer som till exempel Brundtlandkommissionen utgör, ge utrymme för egna tolkningar hos de lokala aktörerna. Lokalt kan följande tre dokument betraktas som styrande inom projektet: Kvillefördraget, Miljöbyggnads certifieringssystem samt Göteborgs program för miljöanpassat byggande. De har resulterat i åtgärder främst inom följande tre områden: att utveckla och stimulera till kollektiva och miljövänliga färdmedel, miljösmarta byggnader samt levande och gröna utemiljöer.

Vid intervjuen med Johan Gerremo och Johan Wiik beskrevs främst aspekterna att bygga centralt, nära kollektivtrafiken samt att bygga högt och tätt som viktiga för att bygga hållbart. De talade även om att det är viktigt att kunna bo, arbeta och leva inom den egna stadsdelen för att uppnå en hållbar stadsutveckling, vilket varit en vision i projektet. Boende- samt mäklarintervjun visade att den miljövänliga profilen för stadsdelen inte har varit en den ytterst drivande faktorn som attraherat boende till Östra Kvillebäcken. Istället är det de nyproducerade och det centrala läget med närhet till kollektivtrafik som lockar köpare. Där en miljövänlig profilering snarare betraktas som en bonus. Dock uppgav de boende att parken varit delvis avgörande för köpet, på grund av att de var hundägare. Därmed är det innehållet av vad en miljövänligt profilerad stadsdel innebär som lockar medan begreppet "miljövänlig stadsdel" i sig inte verkade attrahera köpare. Vad gäller begreppet grön stadsdel, visade det inneha två innebörder enligt de handlingar och intervjuer som legat till grund för studien. Dels är det en benämning för en stadsdel med inslag av växtlighet i form av en lummig karaktär i gaturummet, en större park samt mindre insprängda utemiljöer mellan gatorna och fastigheterna. Den andra innebörden innebär de miljövänliga lösningar som projektet arbetat för att stimulera och utveckla. Begreppet grön stadsdel tolkades på olika sätt hos boendeinformanterna. Det kunde både uppfattas som ett uttryck för en miljövänlig stadsdel och ett begrepp för ett område med många grönområden.

Frågan är om Östra Kvillebäcken kan kallas för en hållbar stadsdel. Miljöchefen Staffan menade att den inte kan kallas för hållbar på grund av att den inte uppfyller de ekonomiska och sociala dimensionerna. Frågan är om stadsdelen kan kallas för "grön" utifrån ett miljöperspektiv och från

perspektivet kring implementering av växtlighet. Från ett miljöperspektiv vill studiens författare, utifrån samtal med aktörer, granskning av aktuella dokument och besök på Östra Kvillebäcken, mena att det finns goda förhoppningar om att det färdiga Östra Kvillebäcken kan bli en miljövänlig stadsdel, i jämförelse med andra stadsdelar som byggt på konventionellt sätt. På grund av att det satsats starkt på att främja miljövänliga transportmedel som införandet av bilpool och främjandet av cykel samt kollektiva färdmedel. Även satsningarna med gröna tak och smarta boendelösningar visar tydligt den miljövänliga satsningen. Det ska dock nämnas att den fortfarande inte kan kallas för en helt miljövänlig stadsdel ur alla hållbarhetsaspekter. Vad gäller grön stadsdel ur ett växtlighetsperspektiv är det ännu svårt att bedöma om stadsdelen kommer att bestå av en sådan stor mängd växtliga inslag att den är en särklass för sig, dock är det tydligt att stadsdelen jobbat aktivt för att implementera växtlighet.

Begreppet grön stadsdel kan därför betraktas som en strategisk formulering av en stadsdel som försöker bygga i en hållbar riktning, men som inte når ända fram.

7.2 Utvärderande metoddiskussion

Informationen från informanterna var i några fall varierande. Det berör bland annat informationen kring sopsug och gröna tak, där informanterna gav olika utlåtande om de skulle användas eller inte. Informationens giltighet kan därför ifrågasättas och har därmed påverkat mindre detaljer i slutsatserna. Ett exempel är om de gröna taken hade implementeras, vilket kunde stärkt uppfattningen av Östra Kvillebäcken som grön stadsdel. Det skulle ge ett ytterligare svar på en konkret åtgärd för den gröna stadsdelen. En annan aspekt som kunde stärkt slutsatserna för studien är en större variation av metoder, där kvalitativa kunde kombineras med kvantitativa. Dock var det inte möjligt att till exempel utföra en enkätundersökning på grund av det låga antalet boende i Östra Kvillebäcken. Det hade däremot varit möjligt att göra inom en sex månadsperiod, eftersom fler väntas flytta in i området. Intervjuerna kunde utförts med fler informanter för att stärka studien. Framförallt informanter från bostadsbolagen hade varit intressant att inkludera eftersom de kunde svara på varför inriktningen förändrades från konventionell till hållbar inriktning. En del frågor kunde omformulerats för att förenkla informationsutbytet. När intervjun utfördes påverkas alltid utfallet av den som genomför intervjun, i form av personens bakomliggande antaganden. Det är relevant att genom hela studien ta hänsyn till att subjektiva tolkningar kan påverkat.

8. Slutsatser och framtida studier

Syftet med studien var att undersöka tillkomsten och innebörden av den gröna stadsdelen i Östra Kvillebäcken samt visa hur stadsdelen kan påverka sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter i området.

Den första frågeställningen syftade till att redogöra vilka bakomliggande faktorer som kan förklara uppkomsten av den gröna stadsdelen i Östra Kvillebäcken?

Det finns flera bakomliggande faktorer som kan förklarade uppkomsten av Östra Kvillebäcken. Det främsta skälet är Göteborgs stads behov av att expandera stadskärnan i kombination med Östra Kvillebäckens centrala och älv nära placering som har gjort området attraktivt att bebygga. Det ger Göteborgs stad en möjlighet att bygga ut staden över älven. Den historiska bakgrunden området haft som kriminellt och nedgången visade sig varit pådrivande för Östra Kvillebäckens förnyelse.

Den andra frågeställningen var vilka konkreta åtgärder som den gröna stadsdelen i Östra Kvillebäcken utgörs av?

Den gröna stadsdelen i Östra Kvillebäcken har inneburit konkreta åtgärder på flera plan. Det handlar om att utveckla och stimulera till kollektiva och miljövänliga färdmedel, uppförandet av miljösmarta byggnader samt skapa levande och gröna utemiljöer. Strategier aktörer använt och anser vara viktiga för att uppföra en miljövänlig grön stadsdel visade sig att vara att bygga högt, tätt och centralt med närhet till kollektiva förbindelser.

Den tredje frågeställningen handlade om hur aktörer tror att den gröna stadsdelen kan påverka sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter för närområdet kring Kvillebäcken?

Studien visade att stadsdelen i Östra Kvillebäcken kan innebära förändringar för sitt närområde inom sociala, ekologiska och ekonomiska dimensioner. Enligt alla aktörer finns det en risk att det nya området kan bidra till segregation. På grund av att den nya stadsdelen kommer utgöras av en starkare socioekonomisk grupp, till följd av gentrifieringen som sker i området. Även på grund av den barriär som Hjalmar Brantingsleden tillsammans med spårvagnslinjen utgör, som avskiljer stadsdelen från delar av närområdet. Ekologiskt har områdesförnyelsen bidragit till en omfattande marksanering och områdets planer om att implementera en ökad växtlighet kan gynna den biologiska mångfalden i området. Områdets inriktning mot hållbart byggande kan fungera som ett föregångsexempel och

därmed stimulera och inspirera dess närområde och övriga Sverige till att bygga hållbarare. Vad gäller den ekonomiska dimensionen visade studien att aktörer såg goda möjligheter till ekonomisk tillväxt i området till följd av förnyelsen av Östra Kvillebäcken, vilket vidare kan leda till att stadsdelsförnyelsen sprider sig till närliggande områden.

Framtida studier

På grund av att området Östra Kvillebäcken inte ännu är färdigbyggt är det relevant med en senare forskningsstudie, för att helheten av det färdig bebyggda området ska få en rättvis bedömning. Det bör även tas hänsyn till att det tar tid för en nybyggd stadsdel att etablera sig, vilket gör det relevant att göra en uppföljande studie efter att området existerat en längre tid. I framtiden finns det förhoppningsvis fler stadsdelar som är certifierade efter systemet Miljöbyggnad som skulle ge möjlighet till jämförande studier mellan olika stadsdelar uppförda efter samma certifieringssystem.

Referensförteckning

Tryckta källor

Amira Elnokaly, Ahmed Elseragy (2013) *Sustainable Heritage Development: Learning from Urban Conservation of Heritage Projects in Non Western Contexts*, Rome: European Center of Sustainable Development

Bengtsson Birgitta (1998) *Kvillebäcken*, Göteborg: Lundby Hembygdsförening

Boverket (2010) *Miljöklassad byggnad – Manual för ny/projekterad byggnad*, Stockholm: E-tryck

Clay Phillip (1979) *Neighborhood Renewal: Middle-Class Resettlement and Incumbent Upgrading in American Neighborhoods*, Lexington Ma: D. C. Heath

Egelston Anne E (2013) *Sustainable Development: A History*, New York: Springer

Eriksson Folke (2007) *Så var det då - Historiska platser på Hisingen*, Göteborg: Tre böcker

Esaiasson Peter, Gilljam Mikael, Oscarsson Henrik, Wängnerud Lena (2012) *Metodpraktikan*, Stockholm: Nordstedts juridik

Europeiska Gemenskapernas Kommission (2009) *Hållbar utveckling som ett genomgående inslag i EU:s politik: 2009 års genomgång av Europeiska unionens strategi för hållbar utveckling*

Europeiska Kommissionen (1996) *Hållbara städer i Europa*, Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer

Flowerdew Robin, Martin David (2005) *Methods in human geography*, Harlow: Prentice Hall

Göteborgs stad (2011) *Lägesrapport till Boverket*, Göteborg: Göteborgs stad

Göteborgs stad (2010) *Ansökan om statligt stöd till investeringar för åtgärder som främjar hållbarstadsutveckling*, Göteborg: Göteborgs stad

Göteborgs stad (2009a) *Miljöanpassat byggande Göteborg*, Göteborg: Göteborgs stad

Göteborgs stad (2009b) *Översiktsplan*, Göteborg: Göteborgs stad

Göteborgs stad (2008) *Detaljplan för Östra Kvillebäcken*, Göteborg: Göteborgs stad

Göteborgs stad (2002) *Program inför förnyelse av Östra Kvillebäcken*, Göteborg: Göteborgs stad

Göteborgs Stadsmuseum (2008) *Upptäck Hisingen; Det moderna Göteborg*, Göteborg: Göteborgs stadsmuseum

Knox Paul L, Marston Sally A (2010) *Human geography*, New York: Person

Kvillebäcken (2011) *Program för hållbar utveckling i Kvillebäcken; socialt, ekologiskt och ekonomiskt Göteborg*: Göteborgs stad

Lees Loretta (2010) *The Gentrification Reader*, New York: Routledge

Liljenfeldt Johanna och Keskitalo (2011) *Kriterier och indikatorer på hållbar stadsutveckling; exempel från teori och praktik*, Umeå Universitet, Institutionen för Kulturgeografi.

Medina Eduardo (2013) *Från "Tyst vår" till "Hållbar utveckling"* Uppsala Universitet, Institutionen för sociologi, Uppsala: Elanders Sverige AB

Merriam Sharan B, (1988) *Fallstudien som forskningsmetod*, Lund: Studentlitteratur AB

Nyström Jan, Tonell Lennart (2012) *Planeringens grunder*, Lund: Studentlitteratur AB

Olshammar Gabriella (2002) *Det permanentade provisoriet; ett återanvänt industriområde i väntan på rivning eller erkännande*, Chalmers tekniska högskola, Institutionen för Stadsbyggnad, Göteborg: Reproservice Chalmers

Phillips. M (2009) Volym 48, *International Encyclopedia of human geography*, Elsevier Ltd

Statens offentliga utredningar, M2011:01, *Hållbar stadsutveckling en internationell utblick*, Delegationen för hållbara städer, Stockholm, Sveriges Ambassad

Svenning Conny (2003) *Metodboken*, Eslöv: Lorentz Förlag

Svensk Fastighetsförmedling (2013) *Kvillebäcken - Prislista*, Göteborg: Svensk Fastighetsförmedling

Sweden green Building council (2011) *Miljöbyggnad; En svensk certifiering som värnar om människa och miljö*, Stockholm: Alloffset

World Commission on Environment and Development (1987) *Our common future*, Oxford: Oxford university press

Wärneryd Olof, Halldin Per-Olof, Hultman Johan (2002) *Hållbar utveckling*, Lund: Studentlitteratur AB

Elektroniska källor

Aalborgplus, *From charter to commitments – inspiring futures for local governments in progress*, 2009
<http://www.aalborgplus10.dk/default.aspx?m=2&i=338> Hämtad: 130425

Butch Eivor, *Hållbar stadsutveckling - ett strategiskt forskningsområde*, 2011
<http://www.hallbarastader.gov.se/bazment/hallbarastader/sv/forum.aspx?a=145> Hämtad 130413

Centrala Älvstaden, *Östra Kvillebäcken*, 2012
http://centralaalvstaden.se/wp/?page_id=20 Hämtad: 130401

Johansson Linda, 2010, *Malmös ekologiska stadsutvecklingsprojekt Västra Hamnen till världsutställningen Shanghai Expo* <http://tidningenkulturen.se/artiklar/nyheter-mainmenu-53/inrikes-mainmenu-49/6422-malmoes-ekologiska-stadsutvecklingsprojekt-vaestra-hammen-till-vaerldsutstaellningen-shanghai-expo-2010> Hämtad: 130403

Göteborgs stad, *Göteborgssamhället 1991- 2007, 2009c*
<http://www17.goteborg.se/data/EkonomiOchUtbildning2009.swf> Hämtad:130520

Miljödepartementet, *Historik och bakgrund*, 2012a

<http://www.regeringen.se/sb/d/1591/a/184920> Hämtad: 130429

Miljödepartementet, *EU:s arbete för hållbar utveckling*, 2012b

<http://www.regeringen.se/sb/d/12367> Hämtad: 041613

My Newsdesk, *Kvillebäcken första stadsdelen i Sverige att certifieras enligt miljöklassningssystemet Miljöbyggnad*, 2013

<http://www.mynewsdesk.com/se/pressroom/kvillebacken/pressrelease/view/kvillebaecken-foersta-stadsdelen-i-sverige-att-certifieras-enligt-miljoeklassningssystemet-miljoebyggnad-688942> Hämtad: 130326

Kvillebäcken, *Miljösatningar*, 2011b

<http://www.kvillebacken.se/om-kvillebaecken/miljoesatningar> Hämtad: 130425

Sustainable cities, *Sustainable Cities and Town Campaign*, 2009

<http://sustainable-cities.eu/Aalborg-Charter-79-2-3-.html> Hämtad: 130425

United Nation Environmental Program, *Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment*, 1972

<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=97&ArticleID=1503> Hämtad: 130407

United Nations Conference on Environment and Development *Agenda 21 kapitel 2*, 1992

<http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf> Hämtad: 130416

Älvstaden, *Visionen Älvstaden*, 2012

<http://alvstaden.goteborg.se/vision-alvstaden/> Hämtad: 130504

Älvstranden Utveckling, *Affärsidé och vision*, 2013

<http://www.alvstranden.com/om-oss/aelvstranden-utveckling-ab/> Hämtad: 130425

Muntliga Källor

Mats Arnsmar

Biträdande Kommunfullmäktig, Socialdemokraterna, intervjuades: 130418

Staffan Bolminger

Miljöchef, Älvstranden Utveckling AB, intervjuades: 130416

Johan Gustavsson och Martina Karlsson

Boende på Östra Kvillebäcken, intervjuades: 130424

Johan Gerremo

Handläggare och projektledare mark och exploatering, Mölndals Stad, intervjuades: 130425

Anna Salinas

Fastighetsmäklare, Svensk Fastighetsmäklare, intervjuades: 130404

Mariya Voyodova

Stadssekreterare, Socialdemokraterna, Göteborgs Stad, intervjuades: 130403

Johan Wiik

Planarkitekt, Mölndals Stadshus, intervjuades: 130425

A, Bakgrund

1. Vilken roll har du haft i projektet Östra Kvillebäcken?

- Hur länge har projektet pågått och vilka delar av Kvillebäcken innefattas av den gröna stadsdelen?

2. Vad innebär en hållbar stadsutveckling för dig?

3. Hisingen och Kvillebäcken har under lång tid haft relativt stora obebyggda områden. När och varför flyttades fokus mot Kvillebäcken och Hisingen?

- Det har sedan 80-talet funnits tankar om att bygga bostäder på Östra Kvillebäcken, varför tror du att det blev så fördröjt?

- I detaljplanen står det att området tidigare varit detaljplanlagt för industriändamål. När och varför ändrades det?

B, Kvillebäcken som grön stadsdel

4. Vad innebär den gröna stadsdelen?

- När uppkom iden för en grön stadsdel i Kvillebäcken?

- Har det funnits några föregångs exempel som fungerat som ideal och inspirationskälla vid uppförandet av Kvillebäcken?

- Varför valdes Östra Kvillebäcken att definieras som en grön stadsdel och inte exempelvis en hållbar stadsdel?

5. Vad är bedömningen att "den gröna stadsdelen" skall bidra med till det närliggande området?

C, Fördjupad del. Detaljer och aspekter av hållbart byggande

6. Hur viktigt anser ni det vara med implementering av växtlighet i syfte av att utforma en grön stadsdel?

7. Vad har man ansett vara viktigt att ta hänsyn till vid utformandet av Kvillebäcken som en grön stadsdel?

8. Varför har man valt att uppföra höghus när resterande delen av området består av tvåplanshus?

9. Hur tror du att den nya Kvillebäcken kommer att påverka och förändra sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter i området?

10. Vilken framtidsvision finns för Östra Kvillebäcken?

A. Bakgrund

1. Vad heter du och vilken fastighetsförmedling representerar du?
2. Hur många bostadsrätter och hyresrätter ska uppföras i Östra Kvillebäcken?
3. Vilka storlekar finns på lägenheterna och vad är medelpriset på lägenheterna?
4. Vad är det ungefärliga medelpriset för en lägenhet på Östra Kvillebäcken?

B. Fördjupad del

5. Har du någon uppfattning om vilken socioekonomisk som flyttar till Östra Kvillebäcken?
6. Vad tror du det är som lockar människor att bosätta sig i Östra Kvillebäcken?
7. Hur avgörande anser du att den gröna stadsdelen ur miljöperspektiv lockar människor att flytta hit?
8. Upplever du någon skillnad i försäljningen av Östra Kvillebäcken i jämförelse med andra?

A. Bakgrund

- 1, Namn/ålder/sysselsättning?
2. Varför flyttade ni till just Östra Kvillebäcken?
 - När flyttade ni?
 - Varifrån flyttade du/ni?
 - Hur länge planerar ni att bo här?

B. Inställningen till Hisingen och Östra Kvillebäcken

3. Upplever ni att den här stadsdelen attraherar någon särskilt målgrupp?
 - Upplever ni att Östra Kvillebäcken är lika tillgänglig för alla målgrupper?
4. Vilka aspekter är viktiga för er när det gäller boende?
 - Nära centrum – Bra kollektiva färdmedel –Nya lägenheter –Nära till grönområden –Trygghet – Miljövänliga lösningar
5. Vad har er tidigare inställning till Östra Kvillebäcken och Hisingen generellt?
 - Ändrades er inställning när ni flyttade hit?
 - Vilka reaktioner har ni fått från vänner och anhöriga när de fick höra att ni skulle flytta hit?

C. Fördjupad del: Tankar om Östra Kvillebäcken den gröna stadsdelen

6. Vet ni om att Östra Kvillebäcken lanserades som en grön stadsdel?
 - Om ja: -Har det haft någon inverkan på ert beslut att flytta hit och i så fall på vilket sätt?
7. Vad tänker ni på när du hör gröna stadsdelen?
 - Uppfylls er bild av den gröna stadsdelen i Östra Kvillebäcken?
 - Om nej: – Vad saknas? Om ja: -Utveckla
 - Hur viktigt anser ni det vara med implementering av växtlighet i syfte av att utforma en grön stadsdel?
8. Hur tror ni att Östra Kvillebäcken kommer att påverka och förändra sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter i området?